

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในหัวข้องานวิจัยเรื่อง การเลี้ยงไก่พื้นเมืองของเกษตรกร หมู่ที่ 3 ตำบลวังตะเคียน อำเภอนงมะโมง จังหวัดชัยนาท ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา โดยได้แบ่งประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
2. แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนารูปร่างไก่พื้นเมือง
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ
4. ความหมายและวิธีการส่งเสริมการเกษตร
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์ (2547:24-27) ได้กล่าวถึงไก่ชนว่าเป็นไก่พื้นเมือง ซึ่งไก่พื้นเมืองของไทยมีหลากหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่ฮูก ไก่ตะเภา และไก่ชน ไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่จะเป็นสายพันธุ์ไก่ชน สังเกตได้จากแม่ไก่จะมีหงอนเป็นหงอนหิน ซึ่งเป็นลักษณะหงอนของไก่ชน เหตุที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่พื้นเมืองพันธุ์ไก่ชน เพราะไก่ชนมีรูปร่างใหญ่และยาว เจริญเติบโตได้ดี และแม่พันธุ์ไข่ดก เนื่องจากนักผสมพันธุ์ไก่ชนได้คัดเลือกลักษณะดีเด่นไว้อย่างต่อเนื่องนับร้อยปีมาแล้ว สำหรับไก่ชนไทยแท้ สีขนแยกได้หลากหลายได้ถึง 11 สายพันธุ์

วิเศษ ฉัตรวิทยากุล (2543:37) ได้กล่าวว่า ไก่ชนในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด หลายสายพันธุ์ด้วยกัน แต่ละพันธุ์มีลักษณะสีขนและนิสัยที่แตกต่างกันออกไป พันธุ์ที่นิยมนำมาเลี้ยงกัน เป็นพันธุ์ที่ได้มาจากป่าคือ ไก่ฮูก เพราะเป็นพันธุ์ที่มีสัญชาตญาณการเป็นนักต่อสู้โดยสายเลือดและมีความทนทานต่อความเจ็บปวดได้ดี

สกล ฉายศรี (2543:36) ได้กล่าวถึง ไก่ชน ว่าความจริงไก่ชนนั้นพัฒนามาจากไก่ป่า เริ่มจากเป็นไก่พื้นเมืองแล้วก็พัฒนาต่อมาเรื่อยๆ จนเป็นไก่ชน

GM (2546:12) ได้ระบุว่า ในการเริ่มต้นเลี้ยงไก่ชนไทย สามารถเลี้ยงได้ทุกที่ของประเทศไทยและได้ตลอดปี แต่ช่วงที่เหมาะสมที่สุดควรเริ่มต้นเลี้ยงปลายฤดูฝน เพราะเป็นช่วงที่อากาศเย็นสบาย ไก่จะเจริญเติบโตเร็ว แต่ต้องคำนึงถึงสถานที่เลี้ยง โรงเรือนและการจัดการ เนื่องจากการเลี้ยงไก่ชนเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ ต้องอาศัยความสมดุลทางธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องมีระบบนิเวศวิทยาที่ดี อากาศถ่ายเทได้สะดวก มีการจัดการบริหารที่ดี เพื่อสุขอนามัยและความปลอดภัย

ดังนั้น ไก่ชน คือสายพันธุ์หนึ่งของไก่พื้นเมือง ที่มีลักษณะเด่นของสีกขน มีการแสดงออกในการชนที่เก่ง แข็งแรง ทรวด ถลาด ถูกต้องตามลักษณะของพันธุ์

1.1 พันธุ์ไก่ชน

สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทย (2546:53-67) กล่าวว่า ไก่ชนไทยเป็นไก่พื้นเมืองของไทยสายพันธุ์หนึ่ง ซึ่งพัฒนามาจากไก่บ้านพันธุ์กะดังอุ หรือไก่คู มีมาพร้อมคนไทยโบราณ มีคนนำไปมาชนกันในสมัยสุโขทัย ในยามว่างเว้นจากการทำไร่ นา จากชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา แพร่กระจายกันสู่หมู่บ้านขุนมูลนาย และต่อมาได้พัฒนาเป็นกีฬาพระราช ซึ่งจะเห็นได้จากประวัติศาสตร์ไทย บันทึกไว้ว่า สมเด็จพระนเรศวรมหาราชครั้งทรงพำนักอยู่ในราชอาณาจักรพม่า ได้ทรงนำไก่เหลืองหางขาวจากบ้านกร่าง เมืองพิษณุโลก ซึ่งเป็นเมืองพระราชบิดาของพระองค์ ไปชนกับไก่ของพระมหาอุปราชหน้าพระที่นั่ง ทำให้ไก่เหลืองโยดอกหมากหางดำของพระมหาอุปราชคอหักล้มลงและแพ้ ทำให้พระมหาอุปราชทรงอับอาย กล่าวคำว่า “ไก่เชลยตัวนี้เก่งจริงหนอ” สมเด็จพระนเรศวรมหาราชก็ทรงกล่าวตอบโต้ด้วยความภาคภูมิใจว่า “ไก่เชลยตัวนี้อะว่าแต่จะตีอย่างกีฬาในวังเหมือนวันนี้เลย ตีพันทนเอาบ้านเอาเมืองก็ยังได้” ไก่เหลืองหางขาวจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ไก่เจ้าเลี้ยง” และ “ไก่พระนเรศวร” ซึ่งชาวพิษณุโลกมีความภาคภูมิใจและหวงแหนในสมบัติล้ำค่าทางประวัติศาสตร์นี้มาก จึงมีการอนุรักษ์และพัฒนาไก่สายพันธุ์นี้มาโดยตลอด พันธุ์ไก่ชนไทยได้รับการคัดเลือกพันธุ์ ผสมพันธุ์ พัฒนาโดยนักเล่นไก่ชนไทยมากกว่า 500 ปี ซึ่งในปัจจุบัน กรมปศุสัตว์และสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของไก่พื้นเมืองไทยที่เป็นต้นพันธุ์ของไก่ชน จึงได้ทำการรวบรวมลักษณะและมาตรฐานไก่พื้นเมืองไทย เพื่อใช้เป็นมาตรฐานแนวทางในการศึกษาวิจัย พัฒนาปรับปรุงพันธุ์และอนุรักษ์พันธุ์กรรมที่ดีของไก่พื้นเมืองไทยไว้ 11 สายพันธุ์ ดังนี้ 1. ไก่เหลืองหางขาว 2. ไก่ประดู่หางดำ 3. ไก่เทาหางขาว 4. ไก่ประดู่เลาหางขาว 5. ไก่เขียวเลาหางขาว 6. ไก่เขียวหางดำ 7. ไก่กนกแดงหางแดง 8. ไก่ลายหางขาว 9. ไก่กนกกรดหางดำ 10. ไก่ทองแดงหางดำ 11. ไก่ชี

กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์ (2546:1-63) ได้กล่าวถึง พันธุ์ไก่ชนไทย จำแนกออกตามสีกขน ลักษณะของสายพันธุ์ จุดเด่น จุดด้อย ของไก่ชนแต่ละสายพันธุ์ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 ไก่ชนสายพันธุ์ไทย เป็นไก่พื้นเมืองของไทยมาแต่โบราณบางที่ชาวบ้านเรียกว่าไก่อู มีรูปร่างปราดเปรียวลำสันแข็งแรง แต่เมื่อมีการเลี้ยงดูมีการคัดเลือกสายพันธุ์ทำให้รูปร่าง ขนาด สีของไก่ชนแตกต่างกันไปบ้างโดยเฉพาะสี ไก่ชนไทยมีลักษณะเด่น ดังนี้

1) **สีไก่ชนไทย** ไก่ชนไทยมีสีสันสวยงามและที่นิยมของนักเล่นไก่ชน ดังนี้

(1) **สีเหลืองหางขาว** ไก่เหลืองหางขาวเป็นไก่ที่นักเลงไก่ถือว่าศักดิ์ศรีสูงส่งเหนือสุดเหนือไก่ชนสีอื่นๆ บางที่เรียกว่า เหลืองใหญ่ มีลักษณะเด่นคือ มี **สร้อย ขนสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก และข้อขาทั้งสองข้าง** หางขาวประมาณ 40% โดยมีหางกระสวยทั้งคู่ขาวปลอด **สีปาก แข้ง เดือย และเล็บ** สีขาวอมเหลืองคล้ายงาช้าง **ตา** สีเหลืองอ่อนสดใส เรียกว่าตาปลาหมอ ตาย

(2) **สีประดู่หางดำ** ไก่ประดู่หางดำเป็นไก่ที่นักเลงไก่ยกย่องว่ามีศักดิ์ศรีสูงส่งเช่นเดียวกับไก่เหลืองหางขาวมีลักษณะเด่นๆคือ **สร้อย ขนสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก ขนปิดรูหู** เป็น สีประดู่คล้ายเม็ดมะขามแห้ง และเม็ดมะขามคั่ว หางและขนสีดำ **สี ปาก แข้ง เดือย และเล็บ** เป็นสีน้ำตาลบางตัวสีดำ **ตา** สีไพล

(3) **สีเขียวแมลงภู่** ไก่เขียวแมลงภู่บางคนเรียกว่า เขียวไข่กา หรือเขียวพระรถ มีลักษณะเด่นๆ ดังนี้ **สร้อย สร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก ขนปิดรูหู**จะเป็นสีเขียวอมดำคล้ายสีปีกแมลงภู่ ขนตัวขนหางสีดำ **ปาก สีปาก แข้ง เดือย และเล็บ** สีน้ำตาลอมดำ ถ้าหางขาวจะเป็นสีขาวอมน้ำตาล **ตา** สีน้ำตาลอมดำ สีดำ สีเขียวก็มี

สำหรับโทนสีเหลืองยังมีเหลืองเลา เหลืองหางดำ เหลืองดอกโสน เหลืองรวก เหลืองทับทิม เหลืองดอกหมาก เหลืองสร้อยลูกปลา เหลืองหางหมก เหลืองโนรี ส่วนสีอื่นๆก็มี เช่น สีประดู่หางขาว ประดู่เลา ประดู่หลังเหล็ก สีเขียว สีเทา สีทอง สีแดง สีนกแดง สีนกกรด สีดอกเลา สีลาย สีเหลือง สีดำ นอกจากนี้ยังมีสีพิเศษออกไป เช่น สีประดู่แข่งเขียวตาลาย สีเขียวพาลี สีดำงเบญจรงค์ (ดำห้าสีคือ ดำ เขียว เหลือง แดง ขาว)

2) **รูปร่าง – ขนาด** ไก่ชนสายพันธุ์ไก่ไทยเป็นไก่ที่มีรูปร่างสันทัดไม่เล็กไม่ใหญ่ ขนาดปานกลางกำลังพอดี ไก่ไทยแบ่งได้ 3 ขนาด คือ **ขนาดเล็ก** เป็นไก่ที่มีขนาดน้ำหนักตั้งแต่ 2.5 – 2.9 กก. ปัจจุบันเริ่มมีผู้สนใจนิยมเล่นกันมากขึ้น เพราะตีกันไวและชั้นเชิงแพรวพราว **ขนาดกลาง** เป็นไก่ที่มีขนาดตั้งแต่ 3.0 – 3.5 กก. เป็นไก่ที่มีปริมาณมากและเป็นขนาดไก่ที่นิยมเล่นกันมากที่สุดหรือเรียกกันว่า พิมพันธ์ **ขนาดใหญ่** มีขนาดน้ำหนักตั้งแต่ 3.5 – 4.0 กก.ขึ้นไป สำหรับสายพันธุ์ไทย ไกร้อย ขนาดนี้มีจำนวนน้อย ปัจจุบันมีผู้นำสายพันธุ์เวียดนามมาผสมทำให้มีไก่ขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น

ดังนั้น ไก่ชนสายพันธุ์ไทยที่คนไทยนิยมเล่นกันจากอดีตถึงปัจจุบันมีอยู่หลายพันธุ์ โดยยึดเอาสีของขน (อุดมทัศน์) และลักษณะของขนตามลำดับเป็นเกณฑ์ซึ่งสามารถแยกออกเป็น สายพันธุ์ที่สำคัญๆ ได้ดังต่อไปนี้

(1) *ไก่เหลืองหางขาว* ไก่เหลืองหางขาวเป็นไก่ที่ตลาดปราดเปรียว อดทน ลักษณะเด่นคือ ตัวผู้มีสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก ขนปิดหูเหมือนกันตลอด มีจุดขาว 5 แห่ง คือที่ท้ายทอย หัวปีกทั้งสองข้าง ที่ข้อขาทั้งสองข้าง บางตำราเรียกว่า “พระเจ้า 5 พระองค์” เพศผู้มี สร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก เป็นสีเหลืองเหมือนกันตลอด ขนตัวเป็นสีดำ ส่วนปาก แข็ง เล็บ เดียว มีสีขาวอมเหลืองคล้ายสีงาช้าง ตาสีเหลืองอ่อน เรียกว่า “ตาปลาหมอตาย” ส่วนเพศเมียมีขน พื้นตัวเป็นสีดำตลอดมีกระขาว 2 หย่อมเหมือนกัน

(2) *ไก่ประดู่หางดำ* เพศผู้มีสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก และขนปิดหูเป็นสี ประดู่ ถ้าสีแก่จะเรียกว่า “ประดู่เม็คมะขามคั่ว” ถ้าสีอ่อนจะเรียก “ประดู่แดง” หางพัด และหาง กะลวยสีดำปลอด ไม่มีขาวแซม พื้นสีดำตัวไม่มีสีอื่นแซม ตาสีโพล ส่วนปาก แข็ง เดียว เป็นสีเขียว งามดำ หรือดำสนิท เพศเมียมีขนสีดำสนิททั่วทั้งตัว ไม่มีสีขาวแซม บางตัวมีขลิบสร้อยคอสี ประดู่ ถือว่าเป็นไก่พันธุ์แท้ ส่วนปาก แข็ง เดียว ลักษณะเหมือนเพศผู้

(3) *ไก่ประดู่แสมดำ* เพศผู้มีสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก และขนปิดหูเป็นสี ประดู่ ซึ่งมีทั้งสีประดู่แดงและประดู่เม็คมะขาม ขนพื้นตัวเป็นสีดำ ปีกและหางพัดรวมถึงหาง กะลวยเป็นสีดำปราศจากสีขาวแซม ปากและสีดำสนิท แข็ง เล็บ เดียวเป็นสีดำ ใบหน้าจะมีสี แดงคล้ำ ในช่วงที่ยังเล็กอยู่มักจะมีสีผิวดำ ทั้งใบหน้าและบริเวณลำตัว เพศเมียจะมีขนพื้นตัวเป็นสี ดำตลอดตัว ใบหน้าจะมีสีดำชัดเจนมากกว่าตัวผู้มาก ปาก แข็ง เล็บ มีสีดำสนิท

(4) *ไก่เขียวหรือเขียวแมลงภู่* เพศผู้มีสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก และขนปิด หูสีเขียวอมดำคล้ายสีแมลงภู่ สีขนพื้นตัวเป็นสีมันดำ หางพัดและหางกะลวยสีดำตลอด ส่วนปาก แข็ง เล็บ ดำ มีสีเขียวอมดำ เพศเมียมีพื้นสีดำเป็นสีดำ ปลายขนเป็นเงาออกเขียว ส่วนอื่นๆเหมือน เพศผู้

(5) *ไก่ประดู่เลาหางขาว* เพศผู้ขนพื้นตัวสีดำ ขนปีก พางพัดสีขาวปนดำ หาง กะลวยกลางสีขาว ส่วนอื่นๆมีสีขาวปลายดำ ขนสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีกมีสีประดู่เลา คือ โคนสร้อยสีขาวปลายสร้อยสีประดู่ ปาก แข็ง เดียว มีสีขาวอมเหลือง ไก่ประดู่เลาหางขาวมี 4 ชนิด คือ ประดู่เลาใหญ่ ประดู่เลาเล็ก ประดู่เลาแดง และประดู่เลาดำ

(6) *ไก่เขียวเลาหางขาว* เพศผู้ขนพื้นตัวสีดำ และขนปีกหางสีดำ หางกะลวยคู่ สีขาว ส่วนอื่นๆ มีสีขาวปลายดำ สร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีกสีเขียวเลา คือ ขนสร้อยท่อนล่างสี

ขาวอมปลายสีเขียว ส่วนปาก แข็ง เล็บ สีขาวอมเหลืองหรือสีงาช้าง มี 3 สายพันธุ์ คือ 1. เขียวเลาใหญ่พระเจ้า 5 พระองค์ 2. เขียวเลาเล็กหางขาว 3. เขียวเลาดอกหางขาว

(7) ไก่ลายหางขาว เพศผู้ขนพื้นตัวลาย ขนปีก ขนหางพัคลาย หางกะลวยคู่ กลางสีขาวปลอด คู่อื่นๆ สีขาวปลายลาย ส่วนปาก แข็ง เล็บ สีขาวอมเหลือง

(8) ไก่ขาวหรือไก่ซี เพศผู้ขนพื้นตัวสีขาว สร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก เป็นระยะๆ สีขาวรับกัน ปาก แข็ง เล็บ และเดือย มีสีขาวอมเหลือง หางตัด หางกะลวยเป็นสีขาว เพศเมียลักษณะเหมือนเพศผู้ ไก่ขาวแบ่งเจดสีได้ 4 ชนิด คือ ไก่สีขาว แพรขาว ขาวกระดำ และขาวกระแดง

(9) ไก่อกแดง เพศผู้ขนพื้นลำตัว หน้าคอ หน้าท้อง ได้ปีกสีแดงเพลิงตลอด ขนสร้อยคอ สร้อยหลัง สร้อยปีก ด้านขนสีแดง หางพัคหางกะลวยก้านหางสีแดง และเป็นรูปหางม้า ปากสีเหลืองอมแดงรับกับสีแข้ง เล็บ และเดือย ไก่อกแดงมี 4 เจดสี คือ แดงชาด แดงทับทิม แดงเพลิง และแดงนาก ส่วนเพศเมีย ขนพื้นตัว ขนหลัง ขนหาง และขนสร้อยคอ มีสีแดงรับกันตลอดทั้งตัว ปาก แข็ง เดือย เหมือนเพศผู้

(10) ไก่เทา เพศผู้มีขนสร้อยคอ สร้อยหลังสีเหลือง หางพัคและหางกะลวยสีเทาปนขาวสลับดำ ขนพื้นตัวสีเทาตลอด ปาก แข็ง เดือย สีขาวอมเหลือง สีเทาอมดำ เรียกว่า “เทาจี้ควาย” สีเทาอมขาว เรียกว่า “เทาจี้เถา” และสีเทาสร้อยเหลืองเป็นไก่เทาชนิดนิยม เรียกว่า “เทาฤๅ” หรือ “เทาทอง” เพศเมียขนพื้นตัว ขนหลัง ขนปีก ขนหาง และขนสร้อยคอเป็นสีเทากันตลอดทั้งตัว ส่วนปาก แข็ง เดือย เหมือนเพศผู้

(11) ไก่อกกรด เพศผู้ขนพื้นลำตัวสีดำสนิท ขนสร้อยคอ สร้อยปีก สร้อยหลัง ระยะเป็นสีแดงอมน้ำตาลอ่อนๆ ขนหางพัค หางกะลวยสีดำปลอด ไม่มีสีอื่นแซม แต่ก้านขนจะมีสีแดงแซม ส่วนปาก แข็ง เดือย เล็บสีเหลืองแกมแดง ไก่อกกรดแบ่งได้ 4 เจดสี คือ นกกรดแดง นกกรดดำ นกกรดเหลือง และนกกรดกะปูด ส่วนเพศเมียขนพื้นลำตัวสีน้ำตาลแบบสีกาบอ้อย ขนสร้อยคอ ปีก หลัง มีสีน้ำตาล ปลายปีกสีน้ำตาลแซม ส่วนอื่นๆเหมือนเพศผู้

(12) ไก่ทองแดง เพศผู้ ขนพื้นตัวตั้งแต่บริเวณหน้าคอ หน้าอก ได้ปีกเป็นสีแดง หางพัคกะลวยสีดำสนิทไม่มีสีอื่นแซม หางยาวพุ่งตรงสวยงาม ส่วนปาก แข็ง เล็บมีสีเหลืองอมแดง ดาสีแดง ไก่ทองแดงแบ่งได้ 4 เจดสี คือ ทองแดงใหญ่ ทองแดงตะเภาทอง ทองแดงแข้ง เขียวดาลัย ทองแดงอ่อนหรือสีปูนแห้ง ส่วนเพศเมียขนสีพื้นตัวด้านล่าง หน้าคอ หน้าอก ได้ปีกได้ท้อง ก้นมีสีแดง และส่วนอื่นๆเหมือนเพศผู้

(13) ไก่สีดอกหมากหางขาว ไก่พันธุ์นี้มีถิ่นกำเนิดทางภาคกลาง คล้ายไก่เหลืองหางขาวผสม ลักษณะสร้อยคอปลายขนจะออกขาวอมเหลืองคล้ายสีดอกหมาก กะลวยหางสีขาวปลอดสีดำที่ปลายหาง พื้นตัวสีดำ เดี่ยวและก้านปีกสีขาวอมเหลือง

3) **ชั้นเชิงชน ฝัดิน** ไก่ชนสายพันธุ์ไทยถือว่าเป็นไก่ชนที่มีชั้นเชิงแพรวพราว มีลูกล่อลูกชนถึง 8 กระบวนท่า คือ แข็งเป่า เต้าบ่า ลงจิกขา มัดปีก กอดทับ ม้าล่อ จุ่มน้ำคอ ตั้งโต๊ะ นอกจากนี้บางตัวยังมีเชิงหนุนใต้กางแอบหน้ากระเพาะ และเชิงลอดทะเลหลังม้าล่อ เป็นต้น

4) **จุดเด่น จุดด้อย** ไก่ชนสายพันธุ์ไทย มีจุดเด่นจุดด้อย ดังนี้

จุดเด่น ชั้นเชิงแพรวพราว มีลูกล่อลูกชนครบ ฉลาดรู้จักหลบหลีก ความทรหดอดทนเป็นเลิศ มีลักษณะสวยงาม

จุดด้อย กระดูกบาง ปอดเล็กกว่าไก่เวียดนาม เวลาชนหรือตีมักจะหอบเหนื่อยไว สร้อยปีกบางและน้ำขุ่นสู่ไก่พม่าไม่ได้

ภาพที่ 2.1 ไก่เหลืองหางขาว

ไก่ประดู่หางดำ

1.1.2 ไก่ชนสายพันธุ์พม่า ไก่พม่าเป็นไก่ขนาดเล็ก มีลักษณะทั่วไปคล้ายไก่ป่า ไก่พม่าที่เก่งเห็นนำมาตีกันตามบ่อนมักเป็นไก่ขนาดเล็ก เว้นแต่ลูกผสมจึงจะมีน้ำหนักประมาณ 3 กก. ไก่พม่าส่วนมากเป็นไก่เดี่ยว คือใช้เดี่ยวมากกว่าแข่ง

1) **สีไก่พม่า** ไก่พม่าที่เก่งมักจะเป็นไก่สีดังต่อไปนี้

(1) **สีดอกหมาก** บางที่เรียกสีโย ทางภาคเหนือเรียกว่าสีสา หรือไก่ปูลา ไก่พม่าสีดอกหมากถือเป็นไก่สีเก่งของพม่าเทียบได้กับไก่เหลืองหางขาวของไทยเลยทีเดียว มีทั้งหางขาว หางดำ ถ้าหางขาวปากจะขาว ถ้าหางดำปากจะดำ

(2) **สีนกรดแดง** บางคนเรียกว่าสีแดงหรือทองแดง เป็นสีเง่งของไก่พม่ารองจากสีดอกหมาก เทียบกับสีประดู่ของไทยก็ว่าได้ มีทั้งหางขาวหางดำ นอกจากนี้ก็มีสีอื่นๆ เช่นเดียวกับไก่ไทย คือ สีเขียว สีเทา สีลาย โดยเฉพาะตัวเมียจะเป็นสีลาย สีแดงคล้ายสีหม้อดิน สีดำ ตาดำ แข็งคำก็มี

2) **รูปร่าง – ขนาด** ไก่สายพันธุ์พม่าถ้าเป็นลูกร้อย (ลูกแท้) มีรูปร่างขนาดเล็ก เมื่อเทียบกับไก่สายพันธุ์ไทย คือไก่พม่ามักมีลักษณะ หางหักอกตั้ง แบ่งออกได้ 3 ขนาด คือ **ขนาดเล็ก** น้ำหนักตั้งแต่ 2.0 – 2.5 กก. **ขนาดกลาง** น้ำหนักตั้งแต่ 2.5 – 2.7 กก. **ขนาดใหญ่** น้ำหนักตั้งแต่ 2.7 – 3.0 กก.

3) **ชั้นเชิงชน ฝัดิน** ไก่ชนสายพันธุ์พม่าชั้นเชิงน้อย แต่มีความไวสูงและแม่นยำ เวลาชนมักไม่ค่อยเข้าเกี้ยวหรือปะทะคู่ต่อสู้ มักจะถอยตีหรือตีแข่งเปล่าเวลาคู่ต่อสู้เพลอและเสียจังหวะ เวลาเจอไก่กอดไก่จี้มักจะคอยอ่อนและถอยตี ดังนั้นไก่กอดไก่จี้มักจะแพ้ทางไก่พม่า ไก่ที่จะเอาชนะไก่พม่าได้ ต้องเป็นไก่ที่เดินอัด เท้าบดตีหัวหรือมัดปีกตี ไม่อยู่ห่างให้ไก่พม่าตีแข่งเปล่าได้ ไก่พม่าลูกแท้ถ้าถูกตีตัวจะทนไม่ได้ เพราะกระดูกบางและเล็กเมื่อเทียบกับไก่ไทย

4) **จุดเด่น จุดด้อย** ไก่ชนสายพันธุ์พม่า มีจุดเด่น จุดด้อย ดังนี้

จุดเด่น ว่องไว แม่นเดือย มักแทงหูแทงตา ตีแข่งเปล่าได้ดี น้ำหนักดี สนับปีกหนา ตีแม่นยำและถ่าไม่ถด

จุดด้อย ขนาดเล็ก กระดูกบางกว่าไก่ไทย – ไก่เวียดนาม ถูกตีตัวและหน้ากระเพาะทนไม่ได้ น้ำอคน้ำทนน้อย

ภาพที่ 2.2 ไก่สายพันธุ์พม่า

1.1.3 ไก่ชนสายพันธุ์เวียดนามหรือไซ่ง่อน ไก่เวียดนามเป็นไก่ที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศเวียดนามที่มาจากเมืองไซ่ง่อน ก็จะเรียกว่าไก่ไซ่ง่อน ไก่เวียดนามที่เก่งก็มักจะมาจาก

เมืองเว้ เมืองดานัง ของเวียดนาม ไก่เวียดนามมีลักษณะดูง่ายอยู่ตรงที่ขนน้อย สร้อยคอไม่มีทำให้เป็นไก่คอโกลน มีขนตรงกระหม่อมนิดหน่อย รูปร่างคล้ายใบโพธิ์ หนักร่อนหนา ผิวหนังที่คอออกเป็นสีแดงเข้ม มองดูผาดๆคล้ายอีแร้ง รูปร่างสูงใหญ่กว่าไก่ไทยโดยเฉลี่ย

1) สีของไก่เวียดนาม ไก่เวียดนามมีสีต่างๆคล้ายไก่ไทย คือ

(1) สีเขียว ไก่เวียดนามที่มีสีเขียวมักจะเก่ง ซึ่งตรงกับตำราที่เรียกว่า ไก่เขียวคอโกลน มักจะเป็นไก่เก่ง

(2) สีเหลือง มีทั้งสีเหลืองหางขาว หางดำ นอกจากนี้ก็ยังมีทั้งสีประจุดู สีเทา สีทองแดง ฯลฯ คล้ายกับไก่ไทย

2) รูปร่าง – ขนาด ไก่สายพันธุ์เวียดนามมีรูปร่างขนาดใหญ่คือ ขนาด 3.5 กก. ขึ้นไป กระดูกใหญ่ ขนน้อย สร้อยคอ สร้อยหลังไม่ค่อยมี คือหุ่นไม่สวยงามเมื่อเทียบกับไก่ไทยหรือไก่พม่า

3) ชั้นเชิงชน ฝัดิน ไก่เวียดนามส่วนมากชั้นเชิงน้อย ช้า แต่มักกล้าโตและชอบตีตัวและต่อสู้ ไม่ดีไม่รู้จัก

4) จุดเด่น จุดด้อย ไก่ชนสายพันธุ์เวียดนามมี จุดเด่น จุดด้อย ดังนี้

จุดเด่น กระดูกใหญ่ แข็งแรง ปอดใหญ่เวลาชนไม่หอบ ลำโต มักตีตัวน้ำอดน้ำทนดี

จุดด้อย อึดอาดเชื่องช้า

ภาพที่ 2.3 ไก่สายพันธุ์เวียดนามหรือไก่ไซ่ง่อน

ดังนั้น สายพันธุ์ไถ่ชนที่นิยมเลี้ยงกันในแวดวงไถ่ชน ได้แก่ ไถ่ชนสายพันธุ์ไทย ไถ่ชนสายพันธุ์พม่า ไถ่ชนสายพันธุ์เวียดนามหรือไซ่ง่อน

1.2 การคัดเลือกพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์และการผสมพันธุ์

วิเศษ ฉัตรวิทยากุล (ม.ป.ป.) และ GM (2547:8) ได้ระบุว่า ในการเลี้ยงไถ่ชนนั้น จำเป็นจะต้องมีความพิถีพิถันในการคัดเลือกไถ่ที่มีลักษณะดี ซึ่งจะเริ่มปรากฏสิ่งที่บ่งบอกลักษณะว่าจะเป็นไถ่ชนแบบไหน เป็นไถ่ชนยอดคนักสู้ที่มีความทรหด อุดทน เชิงดี ตีเก่ง ตั้งแต่ยังเป็นลูกไถ่ อายุ 4 – 6 เดือนขึ้นไป จะพิจารณาได้จากส่วนประกอบต่างๆ ของไถ่ตามความนิยมของคนส่วนใหญ่ ลักษณะดังนี้

1.2.1 รูปร่าง ไถ่ชนที่ดีจะต้องมีรูปร่าง ขนาด ทรวดทรง และท่าทางประกอบกัน ดูแล้วสมส่วน สง่างาม เป็นไถ่ขนาดปานกลาง น้ำหนักตัวเมื่อโตเต็มที่ 2.5 – 3 กิโลกรัม

1.2.2 หนัง – เนื้อ หนังและเนื้อของไถ่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ และลักษณะนิสัยของไถ่แต่ละตัว

1.2.3 หงอน รูปร่างและลักษณะที่ดี จะต้องเป็นหงอนหิน รูปร่างเหมือนเมล็ดข้าวสารอ้วนๆ และอยู่บนหัว ส่วนท้ายมีขนาดเล็กสุดเท่าเล็บนิ้วกลางของมัน และใหญ่ที่สุดเท่ากับแข้งของมัน

1.2.4 เหนียงและคัมพู จะเป็นจุดอ่อนของไถ่เป็นอย่างมาก ไถ่ชนที่ดีต้องไม่มีเหนียง และคัมพูเลยหรือมีแต่ต้องเล็กและสั้นมาก

1.2.5 หัวหรือกะโหลก ลักษณะไถ่ชนที่ดีต้องมีรอยรัดเข้าไปหาต้นคอที่เรียกว่า “หัวรัด” และตรงท้ายเสียดต้องมีลักษณะเหมือนหัวถลอก ไม่มีขนขึ้น เรียกว่า “รอยไขหัว” เป็นไถ่ที่มีความทรหดอดทนยิ่ง

1.2.6 หน้า รูปร่างหน้าของไถ่ชนที่ดี ต้องเป็นไถ่ที่มีลักษณะหน้าแหลมคั่งหนูผี ตาใส แวววาวทั้งตาดำและตาขาว ตาเหมือนตาปลาหมอตายหรือตาคั่ว คิ้วโปนแข็งและหนาเป็นขอบขึ้นมา ทำให้มองเห็นลูกตาจมลึกอยู่ในเบ้าตา เสนียดท้ายกระหม่อมเป็นหัวรัดและมีรอยไขหัว และปากแข็งแรงงุ้มเป็นร่องคล้ายปากเหยี่ยว หรือปากนกแก้ว

1.2.7 ปาก เป็นอวัยวะที่สำคัญของไถ่อีกอย่างซึ่งใช้เป็นอาวุธในการต่อสู้ ปากไถ่ที่ดีต้องมีลักษณะสั้น หนา โคนปากอวบ ได้สัดส่วนกับหัว หน้า และคอ ปลายปากงุ้มเล็กน้อยปากบนและปากล่างต้องยาวเท่ากันได้กล่าวได้ว่า ไถ่ชนในประเทศไทยมีมากมายหลายชนิด หลายและหนาแน่นแข็งแรง มีสีเดียวกับเกล็ดและแข้ง

1.2.8 ตา ลักษณะตาที่ดีควรมีลักษณะตาปลาหมอตาย สีเหลืองอ่อน สดใส มองเห็นเส้นเลือดแดงในนัยน์ตาขาว ตาคั่วและลึกจมอยู่ในเบ้าตา จะเป็นไถ่ฉลาด อุดทน และดุร้าย

1.2.9 คอ ไก่ชนที่มีลักษณะคอยาว ตั้งตรง ไม่คดงอ ร่องเนื้อระหว่างไหล่และชอกคอ แข็งน่านซิดกันถือว่าลักษณะดีเยี่ยม

1.2.10 คาง เป็นอวัยวะที่อยู่ตอนล่างของใบหน้า ตั้งแต่คอตอนล่างจรดกับ ลูกกระเดือกไปจนถึงโคนปากล่าง ควรมีลักษณะคางรัดเป็นลักษณะที่ดีมาก

1.2.11 รุงมุก ไก่ชนที่ดีจะต้องมีรุงมุกกว้างใหญ่

1.2.12 หู ลักษณะหูไก่ชนที่ดีต้องสะอาด ไม่มีขี้หูเกรอะกรังอยู่รอบๆ

1.2.13 ออก ไก่ชนที่ดีควรมีออกกว้างใหญ่ รูปร่างคล้ายใบโพธิ์หรือรูปหัวใจ ตอนบน กว้างแล้วค่อยๆเรียวลงมาได้อย่างสัดส่วน และออกกลม รูปร่างคล้ายกับไข่ ด้านบนกลมรีและค่อยๆ รีเล็กลง กล้ามเนื้อเต็มขุนแต่ไม่ยาว

1.2.14 ช่อง ไก่ชนที่ดีต้องมีช่องท้องเล็กและแคบหรือคล้ายกับไม่มีช่องท้อง

1.2.15 ตะเกียบ ไก่ชนที่ดีต้องเป็นกระดูกที่แข็งแรงและอยู่ชิดกัน ยิ่งชิดมากยิ่งดี ถ้า ตะเกียบติดเป็นกระดูกชิ้นเดียวกัน เรียกว่า ตะเกียบซิด แสดงว่าเป็นไก่ชนที่วิ่งไวและตีได้เร็วมาก

1.2.16 หลัง ไก่ชนที่ดีควรมีหลังแบน ลักษณะเป็นแผ่นแบน กว้างใหญ่และยาว เป็นไก่ที่มีโครงกระดูกใหญ่

1.2.17 ปีก ปีกของไก่ชนที่ดีต้องเป็นปีกลอนเดียว หนา ใหญ่ ยาว มีขนแข็งเป็นมัน และเส้นใยของขนปีกติดกัน ไม่แตกแยก

1.2.18 ขน ไก่ชนที่ดีจะต้องแห้ง เพราะสะดวกในการให้น้ำ และระบายความร้อน ออกจากร่างกายได้ดี เส้นขนเล็กสะอาด หนาพอประมาณ ปลายแหลม และเป็นระเบียบ สดใสเป็นเงามอยู่ตลอดเวลา

1.2.19 หาง ไก่ชนมักจะนิยมหางรูปทรงกระบอกมากกว่าหางรูปทรงอื่น มีความงาม และแข็งแรงและเรียงเป็นระเบียบ

1.2.20 ปั้นขา ไก่ชนที่ดีควรมีปั้นขาใหญ่ จะมีกำลังมาก มีกล้ามเนื้อเป็นมัดแข็งแรง ขาว ได้สัดส่วนกับแข้งและลำคอ

1.2.21 แข้ง ลักษณะแข้งไก่ชนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ กลเล็กแบนเส้นหาวย (กลม ก่อนข้างเล็ก) กลมใหญ่ และเหลี่ยมเล็ก มักนิยมเรียกว่า “แข้งคัด”

1.2.22 เกล็ดแข้ง ในการดูลักษณะเกล็ดแข้งของไก่ชนมักพิจารณาแข้งไปพร้อมกัน ลักษณะเกล็ดที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ ถ้าเป็นเกล็ดใหญ่ มีร่องลึก ควรจะมีลักษณะเท่ากันทุกเกล็ด ถ้า มีเกล็ดนี้มนจะเป็นเกล็ดที่ดีมาก แต่จะหายาก

- (1) เกล็ดกำไลเกล็ดเดียว ต้องขึ้นตรงเดียวพอดี แต่ถ้าเป็นเกล็ดกำไล 3 อัน ต้องขึ้นบริเวณใต้เดียว หรือเหนือเดียวเท่านั้น
- (2) เกล็ดพิฆาต หรือเกล็ดกากบาท มีลักษณะเป็นเกล็ดสองแถวตลอดทั้งข้าง แต่ตรงเดียวจะมีเกล็ด 4 เกล็ดมาบรรจบกันเป็นรูปกากบาท
- (3) เกล็ดดอกจันทร์ เป็นเกล็ดที่ประกอบด้วยเกล็ดกลม 5 เกล็ด มีเกล็ดกลมเล็กอยู่ตรงกลาง ส่วนอีก 4 เกล็ดล้อมรอบอยู่โดยรอบ
- (4) เกล็ดบัวตูม จะประกอบด้วยเกล็ด 5 เกล็ด มีลักษณะเป็นตุ่มอยู่ตรงกลาง เกล็ดหนึ่ง และอีก 4 เกล็ดล้อมรอบอยู่โดยรอบ มองคล้ายดอกบัวตูม

1.2.23 เดือย ลักษณะของเดือยไก่อชนที่นิยม ได้แก่

- (1) เดือยขนเม่น มีลักษณะกลม ปลายแหลมคมมาก ต้องมีขนาดเท่านิ้วของตัวเองเท่านั้น
- (2) เดือยงาช้าง ลักษณะกลม ก่อนข้างแบนเล็กน้อย ปลายเดือยแข็งแหลมคมมาก และงอนขึ้นเล็กน้อยคล้ายงาช้าง เป็นเดือยที่แพงได้จัดรองจากเดือยขนเม่น แต่มั่นคงแข็งแรงกว่า
- (3) เดือยคัต มีโคนใหญ่แต่ปลายแหลมคมมาก เป็นเดือยที่แข็งแรงและคงทน แต่แพงได้ไม่ลึก

สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทย (2546:24-25) กล่าวว่า การพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนจำเป็นต้องมีการปรับปรุงพันธุ์อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ได้ไก่เก่ง ฉลาด แข็งแรง อดทน รูปร่างลักษณะสีขนสวยงามตามความต้องการ ดังนั้นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันเสมอในการปรับปรุงพันธุ์คือ จะต้องมีความรู้ในเรื่องของหลักการผสมพันธุ์ และหลักการคัดเลือกพันธุ์ ดังนี้

1) หลักการผสมพันธุ์ ในการผสมพันธุ์มี 2 แบบกว้างๆ คือ การผสมข้ามพันธุ์ และการผสมแบบเลือดชิด การผสมแบบเลือดชิดตามทฤษฎีเราสามารถผสมได้ แต่สายเลือดที่ได้จะต้องไม่สูงเกินกว่า 49 เปอร์เซนต์ แต่ในทางปฏิบัติทุกๆ ปี เราจะพยายามให้เปอร์เซนต์การผสมอยู่ระหว่าง 15 – 25 เปอร์เซนต์ อัตราการผสมเลือดชิดนี้จะเพิ่มขึ้นทุกปี ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนว่าในระยะ 10 ปีข้างหน้า จะให้ฝูงไก่มีเลือดชิดกี่เปอร์เซนต์ เพื่อนำไปคำนวณหาว่า ควรจะมีพ่อแม่พันธุ์ในฝูงกี่ตัว

2) หลักการคัดเลือกพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์เป็นวิธีการที่จะทำให้งานด้านการปรับปรุงพันธุ์ประสบผลสำเร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์ แต่ในการปรับปรุงพันธุ์ไก่ชน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น เราจะต้องมีวิธีปฏิบัติและหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกพันธุ์ ดังนี้

(1) การเจริญเติบโตของไก่ เราสามารถคัดเลือกได้ ตั้งแต่อายุ 2 เดือน ซึ่งเป็นช่วงที่ไก่เติบโตได้ดีที่สุด

(2) การคัดเลือกลักษณะไก่ชน ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และทนทาน จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการคัดเลือไก่ชน

<http://www.gaichon.com/breeding.html> (ค้นวันที่ 9 กันยายน 2555) ระบุว่า ไก่ที่จะใช้ผสมพันธุ์ ต้องคัดเลือกจากไก่ตัวผู้และตัวเมียที่มีความสมบูรณ์ ปราศจากโรคไข้ขาว เป็นหนอง มะเร็ง คอคอก หัวัด เพราะถ้าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เป็นโรคแล้วอาจจะมาติดถึงลูกได้ เพื่อให้ได้ผลในการผสมพันธุ์ ควรใช้ตัวผู้ 1 ตัว ต่อ ตัวเมีย 5 - 10 ตัว และไม่ควรขังให้อยู่ในเล้าที่จำกัด ควรปล่อยให้อยู่ในที่กว้างๆ อาหารต้องสมบูรณ์ อาหารที่ใช้คือ ข้าวเปลือก ปลาสด(ควรต้มเสียก่อน) หญ้าอ่อน ถ้าไม่มีหญ้าควรให้ผักสดกิน ถ้าทำเช่นนี้ได้จะได้ลูกไก่ที่สมบูรณ์ (ข้อสำคัญไก่ที่จะทำพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ ควรนำไปให้ปศุสัตว์ตรวจโรคเสียก่อน)

1.3 โรงเรือนและอุปกรณ์

1.3.1 โรงเรือน สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2551 : 3)

ได้กล่าวถึงโรงเรือนที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงไก่ชน ดังนี้

1) การเลือกสถานที่สร้างโรงเรือน การเลี้ยงไก่ควรเลี้ยงไว้ที่โรงเรือนหรือเล้า ไม่ควรเลี้ยงไว้ใต้ถุนบ้าน เพราะนอกจากจะไม่ถูกสุขลักษณะแล้ว ผู้ที่อาศัยอยู่บนบ้านจะถูกไรไก่อรบกวน และควรเลือกสถานที่สร้างคอกไก่อดังนี้

(1) อยู่ในบริเวณที่น้ำท่วมไม่ถึง

(2) มีแหล่งน้ำจืดใช้เลี้ยงและให้ไก่กินอย่างเพียงพอและตลอดไป

(3) มีการคมนาคมสะดวก มีไฟฟ้าพร้อม โรงเรือนควรอยู่ห่างถนนใหญ่ที่มี

รถบรรทุกวิ่งผ่านเสมอ ขจัดเสียงรบกวนจากยานพาหนะ และป้องกันโรค

(4) ห่างจากบริเวณที่ใช้ยาฆ่าแมลงอยู่ประจำ และไม่อยู่ในแหล่งที่มีหนู แมลง หรือยุงชุม

2) การจัดวางโรงเรือนเลี้ยงไก่ ให้หันหน้าเข้าหาทิศตะวันออก เพื่อลดความร้อนจากแสงอาทิตย์ และรับลมเย็นเข้าทางด้านข้างโรงเรือน

3) การสร้างโรงเรือน การสร้างโรงเรือนสามารถทำได้หลายแบบโดยวิธีง่ายๆ โดยอาศัยวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ ไม้ยูคาลิปตัส จาก เป็นต้น อาจสร้างเป็นแบบเพิงหมาแหงน เพิงหมากลาย แบบหน้าจั่ว หรือแบบหน้าจั่วกลาย ขอให้สามารถกันแดดกันฝน และป้องกันศัตรูต่างๆ ภายในโรงเรือนต้องมีการระบายอากาศที่ดี รักษาความสะอาดได้ง่าย และที่สำคัญต้องมีราคาถูก

4) อัตราส่วนพื้นที่ ควรจัดพื้นที่เลี้ยงให้เหมาะสมกับอายุไก่ ไม่ควรเลี้ยงไก่หนาแน่นเกินไป เพราะจะมีผลต่อการเจริญเติบโต และการจิกกัดกันของไก่ ซึ่งจะทำให้การตาย หรือการสูญเสียยิ่งขึ้น

ดังนั้น สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2551:1-3) ได้กล่าวถึง โรงเรือนต้องอยู่ห่างจากบ้านพักอาศัยของคนและเพื่อนบ้านพอสมควร และมีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์เป็นสัดส่วน เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนสัตว์ปีกที่เลี้ยง โดยมีตาข่าย / อวน หรือวัสดุอื่นไว้กันเป็นรั้วรอบบริเวณที่เลี้ยง พร้อมจัดให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อพร้อมฝาปิดไว้บริเวณหน้าทางเข้าบริเวณที่เลี้ยงด้วย

1.3.2 อุปกรณ์ที่จำเป็นในการเลี้ยงไก่ชน กองส่งเสริมการปศุสัตว์ (2543:4-7) ได้กล่าวถึงอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเลี้ยงไก่ชน ดังต่อไปนี้

- 1) รางน้ำ ต้องมีรางน้ำสำหรับน้ำสะอาดให้ไก่กิน อาจใช้รางไม้ไผ่ผ่าครึ่งก็ได้
- 2) รางอาหาร ควรมีรางสำหรับให้อาหารไก่ เพราะการให้ไก่จิกกินอาหารบนพื้นดิน ทำให้ไก่เป็นโรคพยาธิได้ง่าย
- 3) รางใส่กรวดและเปลือกหอยป่น ไก่ทุกขนาดต้องกินกรวดและเปลือกหอยเพื่อนำไปสร้างกระดูกและเปลือกไข่ กรวดและเปลือกหอยต้องตั้งทิ้งไว้ให้กินตลอดเวลา
- 4) รางไข่ ปกติแม่ไก่จะไข่ในรังไข่เมื่อไข่ได้ 10 – 12 ฟอง จึงจะเริ่มฟัก ต้องมีจำนวนรังไข่เท่ากับจำนวนแม่ไก่ที่ไข่เพื่อไม่ให้ไก่แย่งกัน ขนาดรังไข่กว้างและยาว 1 ฟุต สูง 8 นิ้ว ฟุต หรือใช้เชือกก็ได้รองด้วยหญ้าหรือฟางแห้งให้ถึงครึ่ง ควรตั้งรังไข่ให้อยู่ในที่มืดชื้น ไม่ร้อนเกินไป ฝนสาดไม่ถึง และแม่ไก่เดินเข้าออกสะดวก
- 5) ม่านกันฝน ด้านที่ฝนสาดหรือแดดส่องมากๆ ควรมีม่านผ้าใบ กระสอบ หรือเสื่อเก่าๆ ห้อยทิ้งไว้ โดยเฉพาะมุมที่วางรังไข่
- 6) คอนนอน สำหรับให้ไก่นอน ควรจะพาดไว้มุมใดมุมหนึ่งของเล้า คอนนอนควรเป็นไม้กลมดีกว่าไม้เหลี่ยม ซึ่งไก่จะจับคอนนอนได้ดี และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดบาดแผลที่หน้าอกไก่อีกด้วย
- 7) สุ่มไก่ สุ่มไก่ที่ดีต้องมีขนาดพอเหมาะ ไม่แคบหรือกว้างเกินไป ไก่ไม่ติดอัด คือลักษณะของสุ่มไก่ที่ถูกต้อง

1.4 อาหารไก่ชน

พิเศษ อัครวิทยาภูล (2543:60-64) ได้กล่าวถึงอาหารไก่ชนว่า ไก่ต้องการอาหารเพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ เช่น ใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้ในการสร้างกระดูก ใช้ในการสร้างไข่และผลิตลูก ดังนั้น การที่ไก่จะเจริญเติบโตได้ดี มีความแข็งแรง และให้ไข่มาก จะต้องได้กินอาหารอย่าง

เพียงพอและต้องได้กินอาหารที่ดีด้วยอย่างสม่ำเสมอ สามารถแบ่งเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.4.1 ประเภทอาหารหลัก หมายถึง อาหารที่นิยมใช้เลี้ยงไก่เป็นประจำทุกวัน

อาหารหลักของไก่มีหลายอย่าง เช่น ปลาขี้ขาว ร้าอ่อน ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวโพด อาหารสำเร็จรูปหรือหัวอาหาร เป็นต้น เราควรเลือกอาหารให้ถูกต้องตามวัยของไก่ โดยคำนึงถึงคุณค่า ปริมาณ และขนาดของชิ้นอาหาร (ต้องให้เหมาะสมกับตัวไก่และปากของไก่)

1) อาหารหลักสำหรับไก่เล็ก ได้แก่ ข้าวสวยคลุกน้ำ (ข้าวข้าวที่หุงสุกแล้ว)

ปลาขี้ขาว อาหารไก่เล็ก

2) อาหารหลักสำหรับไก่รุ่น ได้แก่ ปลาขี้ขาว ปลาขี้ขาวผสมร้าอ่อน (คลุกน้ำ

พอหมาด) ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวโพด อาหารไก่รุ่น

3) อาหารหลักสำหรับไก่ใหญ่ ได้แก่ ปลาขี้ขาว ปลาขี้ขาวผสมร้าอ่อน (คลุกน้ำ

พอหมาด) ข้าวเปลือก ข้าวกล้อง ข้าวโพด อาหารไก่ใหญ่

1.4.2 ประเภทอาหารธรรมชาติ หมายถึง อาหารที่เกิดขึ้นและมีอยู่ตามธรรมชาติ พอ

ไก่เดินคุ้ยเขี่ยไปพบเจอเข้าก็เลยจิกกินเป็นอาหาร ตัวอย่างอาหารธรรมชาติ ได้แก่ หญ้า ผัก ผลไม้ สัตว์ขนาดเล็ก แมลงต่างๆ เป็นต้น

1.4.3 ประเภทอาหารเสริม หมายถึง อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่ในบางโอกาสเพิ่มเติมจาก

อาหารหลักและอาหารตามธรรมชาติ อาหารพวกนี้อาจเกิดขึ้นมาเองหรือมนุษย์เป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้น ที่สำคัญคน (ผู้เลี้ยงไก่) ต้องเป็นผู้นำมาให้ไก่กิน ตัวอย่างอาหารเสริม ได้แก่ หญ้า ใบหม่อน ใบตะไคร้ ผัก ผลไม้ ปลาป่น ไข่ต้ม เนื้อสัตว์ต่างๆ อาหารไก่ชน (อาหารสำเร็จรูป) อาหารบำรุงไก่ชนสูตรต่างๆ แคลเซียม วิตามินต่างๆ เป็นต้น

จากประเภทของอาหารสามารถแบ่งตามความต้องการของไก่คล้ายคลึงกับคนมาก ไก่ต้องการอาหารทั้งหมด 6 อย่างด้วยกัน คือ

1) อาหารประเภทแป้ง เพื่อนำไปสร้างกำลังเวลาเดิน การวิ่ง อาหารประเภทนี้

ได้จาก ร้า ปลาขี้ขาว ข้าวโพด ข้าวเปลือก กากมันสำปะหลัง

2) อาหารประเภทเนื้อ เพื่อนำไปสร้างขน เล็บ เลือด เนื้อหนัง อาหารประเภท

นี้ได้จากแมลง ไข่เดือน ปลา ปลาป่น

3) อาหารประเภทไขมัน เพื่อนำไปสร้างความร้อนให้แก่ร่างกาย อาหาร

ประเภทนี้ได้จาก กากถั่ว กากมะพร้าว ไข่สัตว์ น้ำมันหมู กากงา

4) อาหารประเภทแร่ธาตุ เพื่อนำไปสร้างกระดูก เลือด และเปลือกไข่ แร่ธาตุ

ต่างๆ ได้จากเปลือกหอยป่น กระดูกป่น

- 5) อาหารประเภทวิตามิน ซึ่งต้องสร้างความแข็งแรง และกระปรี้กระเปร่า ให้แก่ร่างกายซึ่งสร้างภูมิคุ้มกันโรคและบำรุงระบบประสาทมีในหญ้าสด ใบกระถิน ข้าวโพด
- 6) น้ำ เป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดของร่างกาย ถ้าขาดน้ำก็จะตายภายใน 24 ชั่วโมง เพราะฉะนั้นต้องมีน้ำให้ไก่ได้กินตลอดเวลา

1.5 โรคและการป้องกันโรค

วรวิทย์ สิริพลวัฒน์ (2541:29) กล่าวว่า ในการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้านโดยทั่วไปมักจะเกิดปัญหาเรื่องโรคระบาด ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ไก่ตายในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ถ้าหากสามารถลดอัตราการตายได้ก็จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น โรคที่สำคัญมักจะเกิดโรคได้แก่ โรคนิวกาสเซล โรคหลอดลมอักเสบ โรคคอหอย โรคฝีดาษ โรคไขหวัดนก โรคพยาธิต่างๆ วิธีป้องกันและควบคุมโรคได้ดีที่สุดคือ การให้วัคซีนป้องกันโรค และการสุขาภิบาลที่ดี

สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2547:37) ได้ระบุว่า โรคไก่ คืออาการที่ทำให้ไก่มีร่างกายผิดปกติ ไม่ว่าจะเป็นอาการป่วยเพียงเล็กน้อยหรือร้ายแรงถึงตาย ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้เลี้ยงไก่ต้องล้มเลิกไป ดังนั้นผู้เลี้ยงไก่ควรถือหลัก “กันไว้ก่อนแก้” เป็นการเตรียมพร้อมในการป้องกันโรค มีความจำเป็นที่จะต้องทำร่วมกันหลายรูปแบบให้ตรงกับสาเหตุของโรคซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ โรคที่เกิดจากสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย โรคที่เกิดจากเชื้อจุลินทรีย์ โรคที่เกิดจากสิ่งที่ไม่ใช่เชื้อโรค(พยาธิ) และโรคที่เกิดจากพันธุกรรม วิธีป้องกันและควบคุมโรคได้ดีที่สุดคือ การสุขาภิบาลและการให้วัคซีนป้องกันโรค

1.5.1 โรคไขหวัดนก สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2551:38) ได้กล่าวถึง โรคที่สำคัญในไก่นก ดังนี้

- 1) โรคไขหวัดนก กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2550:1-22) ได้กล่าวถึง โรคไขหวัดนกเป็นโรคที่ระบาดคล้ายกับไข้หวัดทั่วไป แต่รุนแรงกว่าทำให้ไก่ตายภายใน 2 – 3 วัน ดังนั้นควรป้องกันก่อนเพราะยังไม่มีวิธีการรักษา วิธีป้องกันคือใช้เครื่องพ่นยาฆ่าเชื้อโรคในบริเวณที่เลี้ยงไก่สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ยาที่ใช้ทั่วไปคือ น้ำยาฆ่าเชื้อโรคเคดดอล จากนั้นให้ยาละลายน้ำไก่ทั่วไปให้กินตลอดเวลา ถ้าบริเวณที่อยู่ของไก่ใหญ่ควรมีตาข่ายป้องกันนก
- 2) โรคนิวกาสเซล สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมปศุสัตว์ (2548:11) ได้กล่าวถึง โรคนิวกาสเซลเป็นโรคที่ร้ายแรงมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นไก่บ้าน ไก่พื้นเมือง หรือไก่แจ้ ใช้วิธีการป้องกันเท่านั้น เพราะถ้าเป็นแล้วร้อยละ 90 ไม่ตายก็เสียไก่
- 3) โรคคอหอยดีไก่ หรือโรคชีขาว สังเกตให้ดีคือ ไก่จะชีขาวผิดปกติธรรมดา วิธีการป้องกันโรคนี้ก็คือด้วยการฉีดวัคซีน ฉีดเมื่อไก่อายุได้ 3 เดือน ฉีดให้ไก่ที่เลี้ยงทุกตัว

4) **โรคฝีดาษไก่** ไก่ก็เป็นโรคฝีดาษไก่ได้ ซึ่งจะต้องฉีดวัคซีนป้องกันโรค เช่นเดียวกัน ปล่อยปลละละเลยไม่ได้เป็นอันตราย มิฉะนั้นเมื่อไก่เกิดเจ็บป่วยขึ้นจะลำบาก เพราะเชื้อโรคระบาดจะไปกันใหญ่ วิธีการป้องกันไม่ให้เกิดโรคโดยการให้วัคซีนให้แก่ไก่เมื่อยังเล็กๆ อยู่เท่านั้น

5) **โรคกัมโปโร** ไก่จะเป็นตาแดงง่าย ซึม เบื่ออาหาร ขนยุ่ง ผอม และตาย ภายใน 4 – 5 วัน มักจะเป็นกับไก่เล็ก วิธีการป้องกันต้องใช้วัคซีน โรคนี้มักเป็นกับการเลี้ยงไก่ที่เลี้ยงในพื้นที่แออัด วิธีการรักษาใช้ยาอะม็อกซิ

6) **โรคพยาธิ** เกิดจากไก่อ้นคุ้ยเขี่ยอาหารไปตามที่ต่างๆ หรือกินอาหารที่อาจมีไข่พยาธิปนเปื้อนอยู่ ไก่จึงเกิดมีพยาธิขึ้น วิธีการป้องกันและการควบคุมโรคพยาธิวิธีที่ดีที่สุดคือการสุขาภิบาลที่ดีโดยสม่ำเสมอ การสุขาภิบาลเป็นสิ่งสำคัญมากในการป้องกันโรคและพยาธิไก่ เพราะถ้าการสุขาภิบาลไม่ดีจะเป็นสาเหตุให้ไก่สุขภาพเลวลง ไม่แข็งแรงเป็นโรคต่างๆ ได้ง่าย

7) **โรคบิด** สามารถทำให้ไก่ล้มตายได้อย่างรวดเร็ว อาการของโรค อาการท้องร่วงถ่ายอุจจาระแบบท้องร่วง ไก่บางตัวมีอาการหนักจนตาย เอาซากไก่อมาผ่าดูร่องรอยของโรคที่ลำไส้ หรือที่ไส้ตันก็จะทราบดี เอาอุจจาระของไก่อมาตรวจดู หรือขีดเอาเยื่อเมือกของลำไส้ หรือเอาไส้ตันของไก่ที่ป่วยมาตรวจดู วิธีการป้องกันอย่าเลี้ยงไก่เล็กปนกับไก่ใหญ่

8) **โรคหลอดลมอักเสบ** อาการตาแฉะ จาม สะบัดหัวไปมา หายใจเข้ามีเสียงหอบ วิธีป้องกันคือ ให้อากาศในกรงอุ่น และไม่อับหรือสกปรก แยกสัตว์ป่วยทำลาย

1.5.2 การป้องกันโรค สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2551:48) ได้กล่าวว่า การทำวัคซีนจะเป็นการกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นต่อสู้กับสิ่งแปลกปลอมที่มีชีวิตที่บุกเข้าไป ดังนั้นวัคซีนก็คือสิ่งแปลกปลอมที่ถูกทำให้อ่อนแรงหรือถูกทำให้ตายแล้ว เมื่อร่างกายได้รับเชื้อหรือสิ่งแปลกปลอมเหล่านี้ก็จะเริ่มสร้างภูมิคุ้มกันขึ้นต่อต้านกับสิ่งแปลกปลอมชนิดนั้นๆ ที่เจาะจง ซึ่งปัจจุบันมีวัคซีนหลายชนิดด้วยกันที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อใช้สำหรับป้องกันโรคในสัตว์ปีก แต่ก็มีหลายโรคที่ยังไม่สามารถจะผลิตเป็นวัคซีนออกมาใช้ได้

ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน สำนักพัฒนาการปศุสัตว์และถ่ายทอดเทคโนโลยีกรมปศุสัตว์ (2548:42–47) ได้กล่าวถึง ข้อควรทราบก่อนการทำวัคซีน ดังต่อไปนี้

- 1) ทำวัคซีนให้แก่สัตว์ที่มีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง และไม่เป็นโรคเท่านั้น
- 2) ศึกษารายละเอียดการเก็บรักษา และการทำวัคซีนตามคำแนะนำเฉพาะของวัคซีนแต่ละชนิด เพื่อให้วัคซีนมีประสิทธิภาพดีที่สุด และสามารถเก็บรักษาได้นาน
- 3) ใช้วัคซีนตามคำแนะนำของสัตวแพทย์เท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีโรคระบาดเกิดขึ้นแล้ว หรือเกิดโรคระบาดในบริเวณใกล้เคียง

- 4) วัคซีนสามารถใช้จนถึงวันหมดอายุที่ระบุไว้ข้างขวด
- 5) อย่าให้วัคซีนถูกความร้อนหรือแสงแดด และต้องให้วัคซีนครบตามขนาดที่กำหนดไว้
- 6) หลังให้วัคซีนแก่สัตว์ที่กำลังจะนำไปส่งโรงฆ่า ควรเว้นช่วงเวลาตามคำแนะนำของวัคซีนแต่ละชนิด
- 7) วัคซีนที่เหลือจากการใช้ควรทิ้ง เพื่อหลีกเลี่ยงจากการปนเปื้อนด้วยเชื้อโรคอื่น ซึ่งจะทำให้คุณภาพวัคซีนลดลง และเป็นอันตรายในการนำไปใช้ครั้งต่อไป
- 8) ขวดบรรจุวัคซีนหรือภาชนะที่ใช้ในการผสมวัคซีน เมื่อใช้แล้วควรต้มหรือเผาทำลายเชื้อก่อนทิ้ง โดยเฉพาะวัคซีนเชื้อเป็น
- 9) ต้องใช้วัคซีนซ้ำเมื่อหมดระยะความคุ้มโรคของวัคซีนแต่ละชนิด
- 10) วัคซีนแบบที่ต้องผสมกับน้ำยาละลาย เมื่อผสมแล้วต้องใช้ให้หมดภายใน 2 ชั่วโมง ระหว่างนั้นต้องเก็บไว้ในกระติกน้ำแข็ง
- 11) สัตว์บางตัวอาจเกิดการแพ้หลังฉีดวัคซีน ดังนั้นจึงควรสังเกตอาการสัตว์ภายหลังฉีดวัคซีนแล้วประมาณ 1 ชั่วโมง ถ้าเกิดอาการแพ้ให้รักษาด้วย แอดรีนาลีน หรือ แอนติฮีสตามีน
- 12) วัคซีนที่เสื่อมสภาพ หมดอายุ มีการปนเปื้อน หรือสีของวัคซีนเปลี่ยนไป ห้ามนำมาใช้
- 13) การฉีดวัคซีนให้ได้ผล ต้องพยายามฉีดให้สัตว์ทุกตัวในหมู่บ้าน ยิ่งปริมาณสัตว์ที่ได้รับวัคซีนมาก ระดับภูมิคุ้มโรคในฝูงก็จะยิ่งสูง โอกาสที่จะเกิดโรคระบาดจึงมีน้อย
- 14) การให้วัคซีนเพื่อสร้างระดับความคุ้มโรคในแม่พันธุ์ สามารถถ่ายทอดภูมิคุ้มกันให้ลูกได้ในระยะแรกเกิด
- 15) สัตว์จะป่วยหลังจากได้รับเชื้อโรคหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปริมาณและความรุนแรงของเชื้อโรคที่เข้าสู่ร่างกาย หากเชื้อโรคมีปริมาณและความรุนแรงมากอาจทำให้สัตว์เป็นโรคได้

16) ไม่ควรหวังผลจากการฉีดวัคซีนแต่เพียงอย่างเดียว การป้องกันการติดโรคจากแหล่งอื่นๆ การจัดการและการสุขาภิบาลที่ดีจะช่วยป้องกันการเกิดโรคได้ดีที่สุด

โปรแกรมการทำวัคซีน สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2551:49–51) ได้กล่าวถึง โปรแกรมการทำวัคซีน ว่าการที่ไก่อจะมีภูมิคุ้มโรคดี ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น โปรแกรมการทำวัคซีนที่ดี การเลือกชนิดวัคซีนที่เหมาะสมและคุณภาพที่ดี วิธีการให้วัคซีน สภาพแวดล้อมและสุขภาพของฝูงไก่เองขณะที่ทำวัคซีน เป็นต้น

นอกจากนี้การทำวัคซีนกับฝูงไก่พร้อมๆกันยังยากที่จะให้ทุกตัวสร้างภูมิคุ้มกันโรคได้ดีเท่าเทียมกัน ถึงแม้ว่าทำวัคซีนไปแล้วได้ผลสมบูรณ์ตามเป้าหมาย แต่โรคอาจเกิดกับไก่เป็นบางส่วน ทำให้ภูมิคุ้มกันโรคหมดเร็วกว่าที่ควร ดังนั้น บางครั้งจึงจำเป็นต้องมีการทำวัคซีนซ้ำ

ข้อดี ข้อเสีย การใช้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่ วัคซีนมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ถ้าใช้ถูกวิธี มี ผลดี ถ้าใช้ผิดวิธีก็มีผลร้ายต่อไก่ เช่น ขณะไก่ไม่สบาย ไก่กำลังป่วย ห้ามทำการรักษาโดยใช้วัคซีนฉีดเข้ากล้ามเนื้อ แทนที่จะเป็นการรักษาไก่กลับเป็นการไปเพิ่มโรคแรงให้ไก่ตายเร็วขึ้นเป็นผลเสีย ไม่ควรฉีดวัคซีนขณะไก่ป่วย ไม่ว่าจะเกิดโรคใดก็ตามห้ามฉีดวัคซีนเด็ดขาด “วัคซีนถือเป็นข้อห้าม” ดังนั้น จึงสรุป ข้อดี – ข้อเสีย ของการใช้วัคซีนได้ดังนี้

ข้อดีของการใช้วัคซีน ออกฤทธิ์ไว มีสรรพคุณใช้ป้องกันโรคสัตว์ปีก สัตว์เลี้ยงได้ดีทุกประเภท

ข้อเสียของการใช้วัคซีน จะเห็นได้ว่าบางครั้งใช้รักษา – ป้องกันโรคสัตว์ปีกไม่ได้ผล อาการของโรคไม่ทุเลา สาเหตุใหญ่มาจากการฉีดวัคซีนเสื่อมสภาพ ด้อยคุณภาพ หมดอายุ อุณหภูมิในการเก็บรักษาไม่ดี ความไม่น่าเชื่อถือของแหล่งที่มา

1.5.3 การป้องกันโรคโดยมีการสุขาภิบาลที่ดี สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2551:52–53) ได้กล่าวถึง การป้องกันโรคโดยมีการสุขาภิบาลที่ดี ควรปฏิบัติ ดังนี้

- 1) ดูแลทำความสะอาดโรงเรือนและภาชนะต่างๆ ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค พยายามอย่าปล่อยให้โรงเรือนและ
- 2) สร้างโรงเรือนให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก
- 3) กำจัดแหล่งน้ำสกปรกรอบๆ บริเวณโรงเรือนและใกล้เคียง
- 4) อาหารไก่ต้องมีคุณภาพ อาหารที่กินไม่หมดให้ทิ้ง อย่าปล่อยให้เน่าบูดเสีย
- 5) มีน้ำสะอาดให้กินตลอดเวลา
- 6) ไก่ตายให้จัดการโดยการเผาหรือฝัง จะช่วยป้องกันโรคได้เป็นอย่างดี
- 7) หมั่นล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง ก่อนและหลังสัมผัสสัตว์ปีก
- 8) ไม่ทิ้งซากไก่ที่เป็นโรคลงแหล่งน้ำ เพราะเชื้อโรคอาจแพร่ระบาดได้
- 9) ไก่ที่ซื้อใหม่ควรแยกเลี้ยงไว้ต่างหาก โดยกักขังไว้ประมาณ 7 วัน เพื่อดูอาการหากไม่เป็นโรคจึงเลี้ยงบริเวณเดียวกันได้

1.6 มาตรการควบคุมป้องกันโรค

สำนักควบคุม ป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ (2549:42–72) ได้กล่าวถึง การป้องกันและควบคุมโรค มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยและแนวทางตามระบบความปลอดภัยชีวภาพมาใช้ใน

การฟื้นฟูและการพัฒนาระบบการเลี้ยงในประเทศไทย มาปรับปรุงรูปแบบการเลี้ยงไก่ชน มีดังต่อไปนี้

1.6.1 หลักการนำสัตว์ปีกเข้าเลี้ยงใหม่ (รวมถึงไก่ชน) จะต้องผ่านการทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรค รวมถึงพาหนะนำโรคตามเกณฑ์ที่กรมปศุสัตว์กำหนด ดังนี้

- 1) นำวัสดุที่ใช้ในการเลี้ยงไก่ออกนอกโรงเรือนแต่ให้อยู่ภายในบริเวณฟาร์ม โดยให้ดำเนินการทำความสะอาดแซ่หรือฟันทันด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อและตากให้แห้ง
- 2) เก็บกวาดเศษอาหาร มูลสัตว์ สิ่งปฏิกูล หยากไข่ที่เกาะอยู่บนชอกมุมหลังคา แล้วนำออกจากโรงเรือนเพื่อทำลายโดยการเผาหรือฝัง โดยเฉพาะมูลสัตว์ต้องกำจัดออกจากโรงเรือนให้หมด
- 3) ทำความสะอาดโรงเรือนด้วยผงซักฟอกหรือสารทำความสะอาดอื่นๆ และถูหรือขัดคราบไขมัน ฟัน มูลสัตว์ออก โดยเฉพาะบริเวณพื้นคอกแล้วล้างด้วยน้ำสะอาด
- 4) ฟันทันยาฆ่าเชื้อโดยใช้เครื่องฟันทันแรงดันสูง หรือแบบสเปรย์หลังให้ทั่วทุกชอกทุกมุมของโรงเรือน และบริเวณรอบโรงเรือน
- 5) กำจัดพาหะของโรคระบาด เช่น หนู นก แมลง และอื่นๆ
- 6) เก็บขยะบริเวณฟาร์มให้หมดแล้วนำไปทำลายโดยวิธีเผาหรือฝัง
- 7) บริเวณรอบๆ โรงเรือนต้องสะอาดไม่มีแหล่งที่ให้พาหะโรคอาศัย
- 8) หลังจากทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคในฟาร์มแล้ว ต้องปล่อยฟาร์มให้ว่าง (พักโรงเรือน) อย่างน้อย 3 สัปดาห์

1.6.2 มาตรการปรับปรุงระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและไก่ชน กรมปศุสัตว์ได้ออกมาตรการเพื่อควบคุมใช้หวัดนกในไก่ชน โดยมีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง มาตรการควบคุมโรคและป้องกันโรคใช้หวัดนกในไก่ชน ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 คือ

- 1) ให้เจ้าของสนามไก่ชนขึ้นทะเบียนสนามไก่ชนและแจ้งปริมาณจำนวนไก่ชนที่เข้าประลอง
- 2) ให้เจ้าของสนามไก่ชนจัดทำระบบการป้องกันโรคในสนามชนไก่ ดังนี้
 - (1) ให้มีการทำสมุดบันทึกบุคคลเข้า – ออกสนามชนไก่และบันทึกข้อมูลไก่ที่นำเข้ามาชนทุกครั้ง
 - (2) ให้มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้า – ออกและจัดให้มีการฟันทันยาฆ่าเชื้อยานพาหนะทุกชนิดที่เข้า – ออกสนามชนไก่

(3) ให้มีการตรวจสอบสมุดประจำตัวไก่ชนทุกครั้งที่น่าไก่เข้าสนาม โดยเฉพาะประวัติการตรวจโรคไขหวัดนก หากไม่มีสมุดประจำตัวไก่ชนหรือไม่ผ่านการตรวจโรคจะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าชนโดยเด็ดขาด

(4) ให้ทำความสะอาดและทำลายเชื้อโรคทุกครั้งในบริเวณสนามชนไก่ ภายหลังเสร็จสิ้นการประลองกัน และอุปกรณ์ที่ใช้ในการประลองให้ทำความสะอาดฆ่าเชื้อโรค แล้วนำออกตากแดดให้แห้ง และปล่อยให้สนามว่าง (ห้ามนำไก่เข้าบริเวณสนาม) อย่างน้อย 7 วัน สนามชนไก่ต้องพร้อมให้ สัตวแพทย์เข้าตรวจตลอดเวลา

3) ให้เจ้าของสนามชนไก่ ให้ปรับระบบการเลี้ยงให้มีความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยให้มีการทำโรงเรือนที่มีระบบการป้องกันโรค และมีตาข่ายเพื่อป้องกันการสัมผัสกับนก

4) ให้เจ้าของไก่ชนที่จะนำไก่ไปประลองหรือซ้อม ต้องทำสมุดประจำตัวไก่ชน และ มีการตรวจโรคทุกๆ 30 วัน โดยให้มีบันทึกการตรวจโรคไว้ในสมุดประจำตัวไก่ชนด้วย

5) การเคลื่อนย้ายไก่ชนต้องยื่นขออนุญาตที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

1.6.3 โครงการณรงค์การขึ้นทะเบียนไก่ชนและสนามชนไก่/ซ้อมชนไก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกประกาศกระทรวง เรื่อง มาตรการควบคุมโรคไขหวัดนกในไก่ชน ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2548 เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีมาตรการขึ้นทะเบียนไก่ชน การจัดทำสมุดประจำตัวไก่ชน และการขึ้นทะเบียนสนามชนไก่หรือสนามซ้อมชนไก่ รวมทั้งการกำหนดแนวทางในการป้องกันโรคในสนามชนไก่ ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานควบคุมโรคไขหวัดนกมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.6.4 การจัดทำสมุดประจำตัวไก่ชน ของกรมปศุสัตว์นี้ก็เพื่อเป็นการป้องกันโรค และเพื่อให้เกษตรกรได้มีความรู้ความเข้าใจในการบันทึกประวัติไก่ของตน เนื่องจากไก่ชนเป็นไก่ที่เลี้ยงไว้เพื่อการค้า จะมีการเคลื่อนย้าย หรือนำไปแข่งขันในต่างพื้นที่เป็นประจำ ความจำเป็นในการควบคุมโรคจึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกรณีการเกิดโรคระบาดของสัตว์ปีก อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้ทิ้งเรื่องการฝังไมโครชิพ แต่จะต้องพัฒนาการฝังชิพไม่ให้ไก่ชนเกิดความรำคาญ ซึ่งจะทำให้ความสามารถในการชนของไก่เปลี่ยนไปได้ กรมปศุสัตว์ได้กำหนดมาตรการเฝ้าระวัง ควบคุมเคลื่อนย้าย เพื่อป้องกันการระบาดของโรค ดังนี้

1) ผู้เลี้ยงไก่ชนทั้งที่เป็นลักษณะฟาร์ม และไม่เป็นลักษณะฟาร์มต้องขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ ที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดท้องที่ทุกจังหวัด

2) สัตวแพทย์สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดจะต้องดำเนินการสุ่มตัวอย่างจากทุกฟาร์มหรือทุกบ้านที่มีการเลี้ยงไก่ชน เป็นประจำทุก 2 เดือน เพื่อตรวจเฝ้าระวังการเกิดโรคระบาดสัตว์ปีก

3) ไก่ที่มีไข่เพื่อชน จะต้องทำสมุดประจำตัวไก่ชน และต้องแสดงสมุดประจำตัวไก่ชนต่อเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์ กรมปศุสัตว์ ในระหว่างการเคลื่อนย้าย หรือเมื่อเคลื่อนย้ายถึงปลายทาง เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ตรวจสอบแหล่งที่มาของไก่ชนว่ามีโรคระบาดหรือไม่ และเป็น การอำนวยความสะดวกต่อผู้เลี้ยงไก่ชนในการลดขั้นตอนการขอใบอนุญาตเคลื่อนย้าย นอกจากนี้ การทำสมุดประจำตัวไก่ชนยังเป็นการเพิ่มมาตรฐานการเลี้ยงไก่ชนในประเทศไทยด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มไก่ชนภายในประเทศและส่งออก

1.6.5 การทำความสะอาดในโรงเรือนหรือเล้า วัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกร ได้เล็งเห็นความสำคัญต่อการทำความสะอาดในโรงเรือนหรือเล้า และสถานที่ฆ่าสัตว์ปีก เพื่อเป็นการกำจัดแหล่งเชื้อโรครวมถึงการป้องกันไข้หวัดนก ทำให้เกษตรกรที่จะนำสัตว์เข้ามาเลี้ยงใหม่มีความมั่นใจว่าจะไม่มีเชื้อโรคหลงเหลืออยู่ในฟาร์ม

1.6.6 การเตรียมไก่ชนเพื่อลงสนามประลอง มีการฝึกฝนมากตั้งแต่การคัดเลือกไก่ การดูแล การบำรุงไก่ตลอดเวลาการเลี้ยง ขั้นตอนการเตรียมไก่เพื่อลงสนามประลองนั้น มีการลงกระเบื้อง การลงขมิ้น การกราดแดด การวิ่งสู่ม การเตะมุ้ง การโคกคก่อง และการลงนมไก่ ส่วนใหญ่จะกำหนดเวลาฝึกไว้ที่ประมาณ 10 วัน และพักไก่ไว้อีก 2 วัน เพื่อเป็นการคลายความเมื่อยล้าก่อนการประลอง

ดังนั้น ชงชัย ศรีบัวเผื่อน (2550:24) ได้กล่าวถึง ในการพัฒนาไก่ชนให้ได้คุณภาพอยู่เสมอไม่ควรหยุดนิ่ง โดยศึกษาและค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง และใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านมาผสมผสานกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่อความก้าวหน้าต่อไปในวงการไก่ชนไทยในอนาคตข้างหน้า และเป็นที่ต้องการของตลาดไก่ชนทั้งในและนอกประเทศ

สรุปได้ว่า การจะเลี้ยงไก่ชนให้ได้ไก่ที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องคำนึงถึง ไก่พันธุ์ดีมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง มีความรู้ในเรื่องหลักการผสมพันธุ์และหลักการคัดเลือกพันธุ์ มีโรงเรือนและอุปกรณ์ในโรงเรือนที่สะอาด มีการใช้อาหารที่เหมาะสมกับไก่ มีการให้วัคซีนโรคตามโปรแกรม มีการสุขาภิบาลที่ดี มีการดูแลเอาใจใส่ ผลผลิตที่ได้ก็สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เลี้ยงได้เป็นอย่างดี

2. แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนากุ้งเลี้ยงไก่อพื้นเมือง

กลุ่มส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์ ส่วนส่งเสริมสินค้าเกษตร (2547:17) ได้สรุปผลการเสวนาทิศทางไก่อพื้นเมืองไทย ในการสัมมนาทิศทางไก่อพื้นเมืองไทย ตามโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไก่อพื้นเมืองไทย โดยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่อพื้นเมืองจากจังหวัดต่างๆเข้าร่วมการสัมมนา รวม 400 คน ซึ่งเป็นการระดมความคิดเห็นของผู้เลี้ยงไก่อพื้นเมือง เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและการส่งเสริมการเลี้ยงไก่อพื้นเมืองที่เหมาะสมและสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ อาจารย์ นักวิชาการ นักการเมือง สื่อมวลชน พ่อค้า และเกษตรกร สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การส่งเสริมและอนุรักษ์ไก่อพื้นเมืองไทย

ไก่อพื้นเมืองไทยเป็นไก่อพื้นเมืองที่ได้ชื่อว่าเก่งที่สุดในโลก มีเชิงชนหลากหลายว่องไว อดทน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ไก่อพื้นเมืองไทยนอกจากชนเก่งแล้วยังมีความสง่างามที่เป็นอัตลักษณ์ มีสีสันหลากหลายดังอัญมณีที่มีชีวิต ที่ให้ทั้งความสวยงามและความเพลิดเพลิน ควรค่าแก่การอนุรักษ์และพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง กรมปศุสัตว์ได้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาไก่อพื้นเมืองโดยร่วมกับองค์กรต่างๆของรัฐ ทำงานวิจัยเพื่อคัดเลือกสายพันธุ์แท้และจดทะเบียนไว้ ปัจจุบันสามารถคัดพันธุ์ไว้ได้ 11 สายพันธุ์ ได้แก่ ไก่อเล็กหางขาว ไก่อประดู่หางดำ ไก่อเทาหางขาว ไก่อประดู่เลาหางขาว ไก่อเขียวเลาหางขาว ไก่อเขียวหางดำ ไก่อนกแดงหางแดง ไก่อลายหางขาว ไก่อนกกรดหางดำ ไก่อทองแดงหางดำ และไก่อซี โดยจะทำการพัฒนาต่อไปจนถึงขั้นประกาศเป็นสายพันธุ์แท้ของไทย ส่วนสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่อพื้นเมืองไทย ได้ดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไก่อพื้นเมืองของไทยไว้เพื่อเป็นมรดกของชาติ ได้ดำเนินการจดทะเบียนและประกาศรับรองสายพันธุ์ไว้ 11 สายพันธุ์ ได้แก่ ไก่อเล็กหางขาว ไก่อประดู่หางดำ ไก่อเทาหางขาว ไก่อประดู่เลาหางขาว ไก่อเขียวเลาหางขาว ไก่อเขียวหางดำ ไก่อนกแดงหางแดง ไก่อลายหางขาว ไก่อนกกรดหางดำ ไก่อทองแดงหางดำ และไก่อซี และกรมปศุสัตว์กำลังดำเนินการให้มีกฎหมายเฉพาะเพื่อส่งเสริมอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ของไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์พันธุ์กรรม ซึ่งในพระราชบัญญัติจะมีการจัดสรรสิทธิประโยชน์ให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่อพื้นเมืองด้วย เพราะไก่อพื้นเมืองถือเป็นทรัพยากรของชาติ

ประเด็นที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่ม

ไก่อพื้นเมือง 1 คอก คัดเป็นไก่อเก่งสำหรับนำไปต่อสู้อยู่ในสังเวียนซึ่งเรียกว่าไก่อชนนั้น จะสามารถคัดได้เพียง 1 – 2 ตัว หรืออาจไม่ได้เลย แต่ถึงแม้จะเป็นสัดส่วนเพียง 5 – 10 % ก็สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยง ทำให้มีราคาสูงขึ้น 100 – 1,000 เท่า หรือตัวที่ไม่ใช่ไก่อเก่ง แต่มีสีขนตามอุดมทัศน์ ก็สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้อีกหลายเท่า ซึ่งไม่มีสินค้าชนิดไหนที่ทำได้เหมือนไก่อพื้นเมือง

ส่วนที่เหลืออีก 90 – 95% จะนำมาเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และจำหน่ายซึ่งราคาหน้าฟาร์มขาย กันกิโลกรัมละ 80 - 100 บาท และสามารถจำหน่ายได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สามารถส่งออกได้ในราคาที่สูงกว่าไก่กระทง 2 – 3 เท่า ปัจจุบันไก่ชนไทยเป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อการบริโภคในต่างประเทศหลายประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย สหรัฐอาหรับเอมิเรต และประเทศในตะวันออกกลางอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อไก่ชนไทยมีรสชาติดี เนื้อนุ่ม ไขมันน้อย จึงทำให้มีราคาสูง โดยเฉพาะในประเทศญี่ปุ่นต้องการ ไก่รุ่นอายุ 2 – 3 เดือน จะซื้อในราคาสูงกว่าไก่เนื้อถึง 3 เท่า ส่วนประเทศในตะวันออกกลางมีการสั่งซื้อไก่ที่มีสีขนตามอุดมทัศน์ไปเกือบทุกสายพันธุ์ทำให้สามารถนำเข้าเงินตราต่างประเทศได้เป็นจำนวนมาก และจะมีมูลค่ามหาศาลเมื่อเราสามารถส่งออกในรูปแบบเนื้อไก่ และไก่มีชีวิต ที่สำคัญคือเป็นสินค้าตัวเดียวที่เป็นตราสินค้าของไทย ปัจจุบันไก่ชนมีปริมาณการส่งออกเพิ่มขึ้น สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้เกือบ 10 ล้านบาท

ประเด็นที่ 3 ประโยชน์จากธุรกิจต่อเนื่อง

ไก่ชนนอกเหนือจากการใช้ประโยชน์ในการเป็นอาหาร เป็นสัตว์ที่ให้ความสวยงามแล้ว ยังทำให้เกิดอาชีพต่อเนื่องอื่นๆตามมามากมาย เช่น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตยาสำหรับป้องกันและรักษาโรคไก่ชน โดยการใช้สมุนไพร ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่มากมายและหาได้ง่ายในท้องถิ่น มีราคาถูก หรือการทำอุปกรณ์สำหรับไก่ (สุมไก่ กรงไก่ ตะกร้าไก่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำสถานที่เลี้ยง) การส่งเสริมการท่องเที่ยว (ไก่สวยงาม สนามประลองไก่) ซึ่งเป็นการใช้ลักษณะเด่นของไก่ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวในเรื่อง ความสวยงาม ความเก่ง มาเป็นกลยุทธ์ในการทำธุรกิจเพื่อการท่องเที่ยว และเป็นสิ่งจูงใจในการขายลูกไก่ ทำให้เศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน

ประเด็นที่ 4 สนามประลองกับการเลี้ยงไก่ชน

การเลี้ยงไก่ชนไทยเพื่อการกีฬา สนามประลองไก่อันเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะสนามประลองทำหน้าที่เสมือนสนามทดลอง โดยใช้เป็นที่คัดพันธุ์และสถานที่โชว์ความสามารถของไก่ ที่ทำให้เห็นตัวสินค้าได้อย่างชัดเจน ไก่ตัวที่ชนะคู่ต่อสู้จะมีราคาสูงขึ้นตามความสามารถและลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของตัว เก่งมากราคาก็สูงมากตาม ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นสถานที่ที่ใช้ในการแสดงสินค้า เพื่อให้ลูกค้าได้เลือกชม และเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพได้ตามความต้องการ และที่สำคัญสนามประลองเป็นตัวช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับไก่ คือถ้าหากไก่ตัวไหนชนะในการแข่งขันย่อมหมายถึงราคาที่จำหน่ายได้จะสูงขึ้นอีกหลายเท่าตัว สมควรที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเพิ่มสนามประลองให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ประเด็นที่ 5 ไก่ชนกับวิถีชีวิตเกษตรกรไทย

ไก่ชนไทยเป็นสัตว์เลี้ยงที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ เป็นสัตว์ที่ให้ประโยชน์กับผู้เลี้ยง คือสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของเกษตรกร โดยจุดประสงค์ของการเลี้ยงจะมีความแตกต่างกันไป เช่น เลี้ยงไว้เป็นเพื่อนแก้เหงา เป็นนาฬิกาปลุก ให้ความสวยงาม ให้ความสนุกสนานและตื่นเต้น (กีฬาชนไก่) ซึ่งเป็นความสุขของชาวบ้านหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยตรากตรำกับการทำไร่ทำนา เป็นความสุขที่หาได้ง่าย และยังเป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่มีราคาถูกและปลอดภัยจากสารพิษ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรจะเลี้ยงโดยวิธีปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ อาศัยเศษอาหารจากครัวเรือนและกินหนอนกินแมลงในไร่นาของเกษตรกร ซึ่งเป็นการควบคุมแมลงแบบชีวภาพ และการที่ไก่ได้วิ่งเล่นออกกำลังกายได้อย่างอิสระทำให้ไก่แข็งแรง ทนทานต่อโรค นอกจากนั้นยังสามารถแลกเปลี่ยนเป็นเงินเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวในยามขาดทุน

ประเด็นที่ 6 ไก่ชนกับการเป็นครัวโลก

ไก่ชนไทยเป็นไก่ที่มีความแข็งแรง ทนทานต่อสภาพแวดล้อมและโรคต่างๆ เลี้ยงง่าย โดยการเลี้ยงแบบปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพได้วิ่งเล่นและคุ้ยเขี่ยหาอาหาร ซึ่งเป็นการออกกำลังกาย จึงทำให้มีไขมันต่ำ เนื้อแน่น รสชาติอร่อย เป็นที่นิยมของผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ เหมาะที่จะพัฒนาให้เป็นสินค้าส่งออก หรือเลี้ยงลักษณะไก่อินทรีย์เพื่อการบริโภคเป็นสินค้าส่งออก เข้ากับกระแสการตื่นตัวของผู้บริโภคในเรื่องรักษาสุขภาพ หันมาบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสารพิษกันมากขึ้น ก็จะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของผู้บริโภค

ประเด็นที่ 7 การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างเครือข่าย

แนวทางในการพัฒนาผลิตไก่ชนเพื่อบริโภคให้มีจำหน่ายสม่ำเสมอทั้งปี ควรมีการศึกษาด้านการตลาดไก่ชนเพื่อบริโภค เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรได้ผลิตอย่างต่อเนื่อง เป็นการเปลี่ยนจากการเลี้ยงไว้ได้ขุนบ้านมาเป็นการผลิตต่อเนื่องตลอดปี แม้ว่าจะผลิตไม่มากต่อครัวเรือน แต่ถ้าผลิตเป็นแสนครอบครัว ก็จะทำให้ผลผลิตรวมสูง พอเพียงพอการที่จะทำธุรกิจ ดำเนินการตลาดได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริโภคหาซื้อง่าย ราคายุติธรรม การส่งเสริมการเลี้ยงไก่ชนจำนวนมากๆ อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการตลาดถ้าหากขาดการวางแผนที่ดี การสร้างเครือข่าย การรวมกลุ่มกันผลิต การรวมกลุ่มกันจำหน่าย เพื่อให้สามารถสร้างคุณภาพทางการตลาด และสร้างเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ จะได้รับรู้การเคลื่อนไหวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว เช่น การระบาดของโรค การตลาด

ประเด็นที่ 8 การส่งเสริมการท่องเที่ยว

การชนไก่ในสมัยโบราณถือเป็นการละเล่นชนิดหนึ่ง ที่ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน หลังจากที่ถูกเกษตรกรว่างเว้นจากการทำไร่ทำนา ซึ่งได้สืบทอดต่อกันมาจนเป็นวัฒนธรรมประเพณี และในขณะเดียวกันไก่ชนไทยนับว่าเป็นไก่ที่มีความสง่างามมากที่สุดในโลก โดยเฉพาะไก่เหลืองหางขาว และประดู่หางดำ เป็นต้น ไก่ชนพันธุ์ประดู่หางดำ ชาวสุโขทัยถือว่าเป็นไก่ประจำจังหวัดที่ทำรายได้ให้กับผู้เลี้ยง ซึ่งเกษตรกรจะนิยมเลี้ยงไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน และเป็นอาชีพเสริมจากการทำการเกษตร ปัจจุบันกีฬาชนไก่เป็นที่ชื่นชอบและสนใจของคนต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย ดังนั้นควรให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมขึ้น การแข่งขันกีฬาชนไก่โดยพัฒนาการเลี้ยง และจัดให้มีการประกวด และแข่งขันเป็นประเพณี และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร ชุมชน และสามารถนำเงินตราต่างประเทศจากนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ดังจะเห็นได้จากจังหวัดสุโขทัยที่มีการชนไก่และเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมโดยเก็บค่าชมคนละ 100 บาท เพราะฉะนั้นในจังหวัดอื่นๆ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ชน ควรสร้างจุดเด่นของไก่ชน ของท้องถิ่นขึ้นเพื่อนำมาเป็นจุดขายของท้องถิ่นตน

ประเด็นที่ 9 การส่งเสริมตลาดนัดชุมชน

ปัจจุบันในการซื้อ – ขายไก่ชนเพื่อใช้บริโภค หรือพ่อพันธุ์แม่พันธุ์เพื่อนำไปขยายพันธุ์ ส่วนใหญ่ผู้ซื้อจะเข้าไปซื้อตามบ้านของเกษตรกรที่มีการเลี้ยงอยู่ทั่วไป ทำให้ผู้เลี้ยงไม่ค่อยได้ราคา และผู้ซื้อก็ไม่ได้รับความสะดวกไม่คุ้มกับเวลาและค่าใช้จ่ายที่เสียไป ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีตลาดกลางสำหรับซื้อ – ขายโดยตรง ตลาดนัดชุมชนจะเป็นสถานที่ที่ผู้ซื้อและผู้ขายพบกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันจะมีลักษณะเป็นตลาดชั่วคราว เฉพาะวันที่มีการประลองไก่ ซึ่งจะเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย และเป็นประโยชน์กับชุมชน คือทุกคนสามารถเข้ามาหาซื้อไก่เพื่อบริโภค หรือหาพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ เพื่อขยายพันธุ์ อีกทั้งยังได้แลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับไก่ และเปิดโอกาสให้เกษตรกรนำสินค้าที่มีอยู่ในท้องถิ่นเข้ามาจำหน่ายไม่เฉพาะแต่ไก่เพียงอย่างเดียว ทำให้มีเงินหมุนเวียนในชุมชนเกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองนั้นจะมีประโยชน์เป็นอย่างมาก ถ้าได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งเป็นการอนุรักษ์ไก่ชนให้อยู่คู่วิถีชีวิตคนไทย เป็นการสร้างมูลค่าให้กับไก่ เป็นทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกร ได้ก่อให้เกิดธุรกิจต่อเนื่อง ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ Samuelson (1917 อ้างใน กฤษฎณา ศักดิ์ศรี , 2534 :159) กล่าวว่า มนุษย์นั้น เพียรพยายามทุกวิถีทางในอันที่จะทำให้บรรลุความต้องการที่ละขั้น เมื่อความต้องการขั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นนั้นก็จะลดความสำคัญลงจนหมดความสำคัญไป ไม่เป็นแรงกระตุ้นอีกต่อไป แต่จะเกิดความสนใจและความต้องการสิ่งใหม่อีกต่อไป แต่ความต้องการขั้นต้นๆ ที่ได้รับการตอบสนองไปเรียบร้อยแล้วนั้น อาจกลับมาเป็นความจำเป็นหรือความต้องการครั้งใหม่อีกได้ เมื่อการตอบสนองความต้องการครั้งแรกได้สูญเสียหรือขาดหายไป และความต้องการที่เคยมีความสำคัญจะลดความสำคัญลง เมื่อมีความต้องการใหม่ๆ เข้ามาแทนที่ นอกจากนั้นแล้ว Gilmer กล่าวว่า "มนุษย์มีความต้องการหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น อาหาร อาศัย น้ำ ที่อยู่อาศัยรวมทั้งสิ่งอื่นๆ ด้วย เช่น การยอมรับนับถือ สถานภาพ การเป็นเจ้าของ ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปความต้องการเหล่านี้ยากที่จะได้รับการตอบสนองจนอิ่มและพอใจทั้งๆ ที่ก็ได้รับอยู่แล้ว" ทุกวันนี้คนเราพยายามทำงานก็เพื่อจะสนองความต้องการของตน ทำงานเพื่อเงินเพราะเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ตามต้องการ แต่ถ้ามองให้ลึกกลงไปแล้วการทำงานไม่ใช่เพื่อเงินแต่อย่างเดียวเสมอไป เศรษฐีมีเงินมหาศาลก็ยังทำงานทั้งๆ ที่ทำงานแล้วได้เงินเป็น ค่าตอบแทนเพียงเล็กน้อย การทำงานเพื่อเงิน เป็นเพียงเหตุผลประการหนึ่งเท่านั้น ยังมีปัจจัยอื่นๆ อีกมากที่คนต้องการได้จากการทำงาน ซึ่งบางครั้งเงินไม่สามารถซื้อความต้องการบางอย่างได้ เพราะความต้องการของมนุษย์ มีอยู่ 3 ประการ (เสถียร เหลืองอร่าม , 2525:10- 18 และนิพนธ์ คันทะเสวี, 2528:71)

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย หรือความต้องการทางสรีระ หรือความต้องการปฐมภูมิ
2. ความต้องการทางด้านจิตใจ หรือความต้องการในระดับสูง หรือความต้องการทุติยภูมิ
3. ความต้องการทางสังคม

3.1.1 ความหมายของความต้องการ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2525 (2526 :323) กล่าวถึง "ความต้องการ" ว่าหมายถึง ความอยากได้ใคร่ได้หรือประสงค์จะได้ และเมื่อเกิดความรู้สึกดังกล่าวจะทำให้ร่างกายเกิดการความขาดสมดุลเนื่องมาจากมีสิ่งเร้ามากระตุ้น มีแรงขับภายในเกิดขึ้นทำให้ร่างกายไม่อาจอยู่นิ่งต้องพยายามดิ้นรนและแสวงหาเพื่อ

ตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อร่างกายได้รับตอบสนองแล้วร่างกายมนุษย์ก็กลับสู่ภาวะสมดุลอีกครั้งหนึ่งและก็จะเกิดความต้องการใหม่ๆ เกิดขึ้นมาทดแทนวนเวียนอยู่ไม่มีที่สิ้นสุด

3.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความต้องการ

3.2.1 ทฤษฎีความต้องการของ Maslow ความต้องการพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของความแตกต่างระหว่างบุคคล Maslow กล่าวว่า ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นสัญชาตญาณที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดมีอยู่ 5 ขั้นตอน เริ่มจากต่ำสุดไปสูงสุด โดยที่มนุษย์จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นต่ำสุดจนเป็นที่พอใจก่อนที่ความต้องการขั้นสูง ความต้องการของมนุษย์แต่ละคนจะแตกต่างกันไป และพฤติกรรมหนึ่งก็สามารถตอบสนองความต้องการหลายๆอย่างได้ในเวลาเดียวกัน

Maslow ได้จัดความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ไว้ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Basic Physiological Need) เป็นความต้องการเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิต เช่น อากาศ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การพักผ่อน การขับถ่าย เป็นต้น
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safe and Security Need) เป็นความต้องการความปลอดภัยมั่นคง ความคุ้มครองปกป้อง ความต้องการความมั่นคงทางวัตถุปัจจัยภายนอก ความปลอดภัยจากการคุกคาม ปลอดภัยจากความวิตกกังวลอันตรายและความเจ็บปวดต่างๆ
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Love and Belonging Need) หมายถึงความต้องการทางสังคม เช่น ความต้องการความรัก อยากให้ตนเป็นที่รัก ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่ม
4. ความต้องการการยอมรับนับถือ (Esteem Need) หมายถึง ความต้องการความเคารพนับถือจากผู้อื่น (respect from others) บางทีเรียกว่า Self Esteem
5. ความต้องการบรรลุศักยภาพสูงสุดแห่งตน (Self Actualization Need) เป็นความต้องการสูงสุดของบุคคลที่จะต้องพยายามทำทุกสิ่งทุกอย่างตามความเหมาะสมและความสามารถของตนเองในทางที่สร้างสรรค์ดีงาม

3.2.2 ทฤษฎีความต้องการ ERG ของ Alderfer อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer 1969, pp.142-175 อ้างถึงใน สิรินาตย์ กฤษณาธาร, 2552) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 3 ระดับ คือ

1. ความต้องการที่จะดำรงชีวิต หรือความต้องการที่จะคงอยู่ (Existence:E) เป็นความต้องการที่จะมีชีวิต อยู่ในสังคมด้วยดี เป็นความต้องการปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิต ความ

ต้องการทางวัตถุดิบเดือน ประโยชน์ตอบแทน สภาพการทำงาน ปัจจัยอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

2. ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relatedness:R) คือ ความต้องการผูกพันกับผู้อื่นในการทำงาน ต้องการเป็นพวกได้รับการยอมรับ ร่วมรับรู้และแบ่งปันความรู้สึกระหว่างกัน ต้องการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น ต้องการเป็นเพื่อน

3. ความต้องการด้านความเจริญเติบโต (Growth:G) เป็นความต้องการที่จะเจริญก้าวหน้าในการทำงาน สามารถทุ่มเทความรู้ความสามารถของตนในการทำงานอย่างเต็มที่ และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเพิ่มขึ้นด้วย

ยิ่งกว่านั้นอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ค้นพบว่า ลำดับของประเภทความต้องการจะแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บุคคลจะแสวงหาความยกย่องนับถือซึ่งเป็นความต้องการความก้าวหน้าเจริญเติบโตก่อนที่จะคำนึงถึงความต้องการด้านรูปธรรม ซึ่งเป็นความต้องการการอยู่รอดเป็นต้น

3.2.3 ทฤษฎีความต้องการของ Cooper Cooper (1958,pp. 31-33 อ้างถึงใน สิริ นาคย์ ฤกษ์ภูธร,2552) กล่าวถึง ความต้องการของบุคลากรในการทำงานไว้หลายประการ ได้แก่ งานที่เขาสงสัย อุปสรรคที่ดีสำหรับการทำงาน ค่าจ้างเงินเดือนที่ยุติธรรม โอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สภาพการทำงานที่ดี รวมทั้งชั่วโมงการทำงานที่เหมาะสม และสถานที่ทำงานที่เหมาะสม ความสะดวกในการไปและกลับ รวมทั้งสวัสดิการอื่นๆ ทำงานร่วมกับผู้บังคับบัญชาที่เข้าใจในการควบคุมปกครองโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นคนที่เขายกย่องนับถือ

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2534 :159) กล่าวว่า มนุษย์นั้น เพียรพยายามทุกวิถีทางในอันที่จะให้บรรลุความต้องการทีละขั้น เมื่อความต้องการขั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นนั้นก็จะลดความสำคัญลงจนหมดความสำคัญไป ไม่เป็นแรงกระตุ้นอีกต่อไป แต่จะเกิดความสนใจและความต้องการสิ่งใหม่อีกต่อไป แต่ความต้องการขั้นต้นๆ ที่ได้รับการตอบสนองไปเรียบร้อยแล้วนั้น อาจกลับมาเป็นความจำเป็นหรือความต้องการครั้งใหม่อีกได้ เมื่อการตอบสนองความต้องการครั้งแรกได้สูญเสียหรือขาดหายไป และความต้องการที่เคยมีความสำคัญจะลดความสำคัญลง เมื่อมีความต้องการใหม่ๆ เข้ามาแทนที่

สรุปได้ว่า ความต้องการ หมายถึง ความอยากได้ใคร่ดี เป็นสิ่งเร้าที่ล่อกระตุ้นให้ไม่อาจอยู่นิ่ง ต้องดิ้นรนและแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นๆ เมื่อได้รับการตอบสนองนั้นแล้วก็จะเกิดความต้องการใหม่ๆ เข้ามาอีก ไม่มีที่สิ้นสุด

4. ความหมายและวิธีการส่งเสริมการเกษตร

4.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร คือการบริการการศึกษาแบบเสริม หรือ ขยายออกไปสู่ประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะเกษตรกร ให้ได้รับความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้สามารถ ประกอบอาชีพและประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทั้งครอบครัว ตามแนวทางของการศึกษานอกระบบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะเน้นถึงความต้องการและเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับผู้ที่ได้รับบริการการศึกษาตามแนวนี้อาจเป็นใครก็ได้ทุกเพศทุกวัย เพื่อที่จะสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จินดา ขลิบทอง 2538:9-10)

4.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตร (เจริญ สุขนันตพงศ์ 2546:195-196)

4.2.1 วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบผ่านบุคคล โดยพิจารณาจากกลุ่มเป้าหมาย

1) **วิธีการส่งเสริมรายบุคคล** มุ่งส่งเสริมช่วยเหลือแนะนำเฉพาะบุคคลแต่ละรายในด้านเทคนิคและรายละเอียดเฉพาะอย่าง เมื่อเกษตรกรตัดสินใจรับวิธีการใหม่ๆ ไปปฏิบัติ (Adoption) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมก็ต้องช่วยเหลือติดตามแนะนำเพื่อให้งานเป็นไปอย่างถูกวิธี และแก้ปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เขาบรรลุผลสำเร็จ และเกิดความพึงพอใจเมื่องานสำเร็จตามที่คาดหวัง

2) **วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม** จะช่วยบุคคลเป้าหมายให้ได้รายละเอียดในเรื่องที่เขาสนใจมากขึ้น และนำไปสู่การไตร่ตรอง (Evaluation) ว่าจะลองทำดู (trial) หรือไม่ หากทดลองทำก็เป็นการพิสูจน์ด้วยตนเองว่าผลจะออกมาดีหรือไม่อย่างไร

3) **วิธีการส่งเสริมมวลชน** มวลชน มุ่งที่จะเผยแพร่สร้างการรับรู้ (Awareness) และความสนใจ (interest) ในเรื่องใหม่ๆ แนวความคิดใหม่ๆ ให้บุคคลเป้าหมายรู้ว่าเรื่องนั้นเรื่องนี้เกิดขึ้นแล้ว หากสนใจก็จะหารายละเอียดต่อไป

4.2.2 วิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบผ่านสื่อ โดยพิจารณาจากรูปแบบของสื่อ เป็นวิธีการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆ ให้แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป้าหมายผ่านสื่อต่างๆ ตามความเหมาะสม อันได้แก่

1) **สื่อบุคคล** ได้แก่ สื่อบุคคลของทางราชการ สื่อบุคคลของเอกชน สถาบันการศึกษา ฯลฯ

2) **สื่อสิ่งพิมพ์** ได้แก่ แผ่นพับ คู่มือ โปสเตอร์ เอกสารทางวิชาการ วารสาร ฯลฯ

3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วีซีดี วิดีโอ โทรทัศน์ เทปเสียง อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

กล่าวโดยสรุป การส่งเสริมการเกษตร คือ วิธีการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมติดต่อกับบุคคลเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสอน ให้ความรู้ แจ้งข่าวสาร แนะนำจิตใจให้ปฏิบัติ หรือรับฟังปัญหาข้อคิดเห็นต่างๆ มีทั้งการส่งเสริมแบบผ่านคน และแบบผ่านสื่อ

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธนศน์ บุญตาแสง (2545:91-94) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง 'ไถ่ชนกับวิถีชีวิตไทย พบว่าการเลี้ยงไถ่ชนเป็นความรู้ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดต่อกันมานานหลายชั่วคน จนกลายเป็นภูมิปัญญาที่อยู่คู่กับคนไทย ทุกขั้นตอนของการเลี้ยงไถ่ชน นับตั้งแต่การคัดเลือกพันธุ์ การคัดเลือกไถ่สำหรับชน การฝึกไถ่ การบำรุงเลี้ยง การเปรียบไถ่ การเป็นมือน้ำ การบำรุงรักษาไถ่หลังการชน เป็นวิถีชีวิตของชาวชนบท รวมถึงการทำผลิตภัณฑ์อื่นๆที่เกี่ยวข้องกับไถ่ชน เช่น สุ่มไถ่ ตะกร้าใส่ไถ่ ฯลฯ ล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาทั้งสิ้น ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของชาวชนบทในรูปเศรษฐกิจแบบพอเพียง เป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ อีกทั้งยังสามารถสร้างงานสร้างอาชีพให้กับชุมชน เพื่อนำไปสู่การอยู่แบบพึ่งพาตนเอง แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันเศรษฐกิจรัดตัว การผลิตเพื่ออยู่เพื่อกินอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นการเลี้ยงไถ่ชนจึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการสร้างอาชีพให้กับชุมชน โดยการนำภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมาปรับใช้ให้เหมาะสม และรักษาจุดเด่นที่ยังประโยชน์ และมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสังคมโดยรวมน้อยที่สุด ก็จะช่วยให้ชุมชนมีรายได้เพิ่ม

บุญชร ลิขิตเดชาโรจน์ (2547:33) ได้กล่าวว่า การอนุรักษ์ไถ่พื้นเมือง เป็นการเก็บรักษาไถ่พื้นเมืองที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย เพื่อให้คงลักษณะทางพันธุกรรมไว้โดยการกำหนดลักษณะของพันธุ์พื้นเมืองที่พบเห็นทั่วไปเป็นพันธุ์ท้องถิ่น

เกรียงไกร โชปประการ (2543:5-53) ได้ศึกษาการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองและไถ่ลูกผสมพื้นเมืองอดีตและปัจจุบัน พบว่า การเลี้ยงไถ่ในประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1. ไถ่พันธุ์ต่างประเทศ 2. ไถ่พื้นเมือง และ 3. ไถ่ลูกผสมพื้นเมือง โดยการเลี้ยงไถ่พันธุ์ต่างประเทศมีพัฒนาการเป็น 2 ระยะ คือระยะก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองเริ่มขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยมีเป้าหมายหลักในการพัฒนา คือ เพื่อเป็นแหล่งอาหารโปรตีน และเพื่อเป็นรายได้เสริมของเกษตรกร สำหรับวัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองของ

เกษตรกร แบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ เพื่อเป็นอาหารในครอบครัว เพื่อความเพลิดเพลิน และเพื่อ
เกมกีฬา

มานิตย์ เทวรักษ์พิทักษ์ (2547:54) ได้กล่าวว่า ไก่ชนเป็นไก่ที่มีการพัฒนาพันธุกรรมอยู่
ตลอดเวลาตั้งแต่อดีต เป็นไก่ที่ฉลาด มีความแข็งแรง ทรหดอดทน มีความทนทานต่อ
สภาพแวดล้อม และโรคต่างๆ ได้เป็นอย่างดี มีความสง่างาม มีสีสันสวยงาม มีชั้นเชิงชน
หลากหลาย มีความฉลาดว่องไว ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ ซึ่งเป็นภูมิ
ปัญญาของบรรพบุรุษที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และพัฒนาให้คงอยู่กับเกษตรกรไทย เนื่องจากไก่
ชนเป็นสัตว์ที่เหมาะสมกับการเลี้ยงในสภาพพื้นที่ในชนบท เป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยง และ
สร้างเศรษฐกิจในได้อย่างแท้จริง เป็นสินค้าชนิดเดียวที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ตัวละ 100 -
1,000 เท่า ของราคาไก่บริโภค โดยที่ผู้ขายเป็นผู้กำหนดราคาได้เองตามความพอใจ เพียงแต่เปิด
โอกาสให้ผู้เลี้ยงได้มีสถานที่สำหรับคัดเลือกเพื่อให้ได้ไก่ที่มีลักษณะเป็นไก่ชน มีสุขภาพสมบูรณ์
แข็งแรง และทนทาน โดยการอนุญาตเปิดสนามกีฬาชนไก่ที่ถูกต้องตามกฎหมายให้มากขึ้น แต่
ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข และหลักเกณฑ์ตามกฎหมายกติกาที่สมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไว้ คือ
ให้สวมนวมแทนการสวมเดือย

ขวัญหทัย เจริญไมตรีมิตร (2544:121 – 125) ได้ศึกษา คน ไก่ชน และการชนไก่
ปัจจุบันปรากฏการณ์ทางสังคมในเรื่องไก่ชน พบว่า การชนไก่ถูกให้นิยามว่า เป็นการเล่นการ
พนัน เนื่องจากเมื่อศึกษาความต้องการของผู้เลี้ยงไก่ชนเพื่อนำเข้าบ่อนไก่พบว่า คนเหล่านั้น
ต้องการเพียงไก่เก่ง เพื่อต้องการที่จะเอาชนะโดยมีผลมาจากการพนัน จึงมีการนำพันธุ์จากต่างชาติ
เข้ามา เช่น ไก่พม่า ไก่เวียดนาม โดยที่ฟาร์มบางแห่งมีการผสมพันธุ์จนมีลักษณะเฉพาะตัวของ
ไก่ชน ทำให้ชาวบ้านที่เลี้ยงไก่ชนด้วยวิธีดั้งเดิมของไทยแสดงอาการเป็นห่วงว่า ไก่ชนไทยต่อไป
จะไม่มีความสามารถในสายพันธุ์อีกต่อไป กลุ่มคนเหล่านี้จึงไม่ยอมให้ไก่พันธุ์ต่างชาติผสมกับไก่
พันธุ์แท้ของพวกเขา ซึ่งเป็นแนวคิดและแนวทางเดียวกันกับสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมือง
ซึ่งต้องการอนุรักษ์และพัฒนาสายพันธุ์ไก่ชนไทยที่มีดีต่ออันยาวนาน ด้วยการพยายามรวบรวม
องค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับไก่ชนไทย เพื่อกำหนดเป็นอุดมทัศน์ยี่ไก่ชนไทย ขณะเดียวกันก็
ส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงไก่ชน นอกจากจะเลี้ยงเพื่อการชนไก่แล้ว ยังสามารถเลี้ยงไก่ชนเป็นอาชีพได้
จากความพยายามดังกล่าวทำให้ปัจจุบันนอกจากกิจกรรมขายไก่ชนแล้ว ยังมีกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิด
จากการชนไก่ เช่น อาหารและยาไก่ รวมทั้งอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการชนไก่ที่สามารถขายได้ให้
ผู้ที่เกี่ยวข้องกับไก่ชนได้

<http://www.dld.go.th/service/webeggs/natikeep.html> (ค้นวันที่ 19 กันยายน
2555) ได้กล่าวถึงแนวทางการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ของไก่ชนอย่างยั่งยืน ว่าเป็นการ

สนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ชนต่อครัวเรือนเพิ่มมากขึ้นสม่ำเสมอตลอดทั้งปี เพื่อจะได้ปริมาณไก่ชนที่เพิ่มขึ้นและได้ประโยชน์โดยตรง วิธีที่คาดว่าจะได้ผลก็คือ การสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ชน การรวมกลุ่มกันผลิต การรวมกลุ่มกันจำหน่าย เพื่อให้สามารถสร้างคุณภาพทางการตลาด และสร้างเป็นเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ และประสบการณ์ จะได้รับรู้ความเคลื่อนไหวต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และอีกวิธีหนึ่งก็คือ การสนับสนุนให้มีการจัดตั้งตลาดกลางไก่ชนขึ้นทุกอำเภอ หรือตำบลๆ ละ 1 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งซื้อขาย แลกเปลี่ยนพันธุ์ คัดพันธุ์ ทดสอบพันธุ์ เผยแพร่ แลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารทั้งทางด้านวิชาการ และข้อมูลด้านการตลาด ตลอดจนเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้อง จะเป็นการนำผลผลิตจากการอนุรักษ์ไก่ชนไปใช้ประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้อนุรักษ์และพัฒนาโดยตรง อีกทั้งเพื่อประสานงานการอนุรักษ์และพัฒนาเผยแพร่ข่าวสาร ตลอดจนจดทะเบียนและรับรองพันธุ์ให้แก่เกษตรกรผู้ซึ่งพัฒนาไก่ของตนเองได้คุณสมบัติตามที่ตลาดต้องการ เช่น ชนเก่ง หรือมีลักษณะพิเศษต่างไปจากของคนอื่น ก็สามารถจดทะเบียนรับรองพันธุ์ได้ เพื่อประโยชน์ต่อการซื้อขายของเกษตรกรและผู้บริโภค

กล่าวโดยสรุป การเลี้ยงไก่ชนเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมและอนุรักษ์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์ ทั้งเป็นอาหารในครัวเรือน เป็นกีฬา และเป็นอาชีพ สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เลี้ยงรวมถึงธุรกิจต่อเนื่องอื่นๆ อีกมากมาย ควรค่าแก่การรักษาและพัฒนาให้คงอยู่คู่กับเกษตรกรไทย และคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ ความเป็นเอกลักษณ์ของวิถีไทย

